

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V. Váczi körút 23

hova minden küldemény intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt —
Félévre 4 » —
Negyedévre 2 » —
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom:

Actió előtt. — Javul a helyzet. Dr. Klein Mór, nagybecskereki főrabbitól. — A görög zsidókról. Névtelentől. — A korfui zsidóüldözésekre vonatkozólag . . . — Kohn Sámuel. Dr. Herczog Manó, kaposvári főrabbitól. — Orosz zsidók sorsa. — Két nemzedék. Dlbeszélés az 1831-ikt lengyel szabadságharczából. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetések.

Melléklet: 15 tétel. — Zsidó magyar írók és tudósok XXIV. (Hevesi József) Szerkeszti: Dr. Feleki Sándor. — Valás. Irta: Hevesi József.

Naptár:

Vasárnap (1891. május 24.) 5651. Ijar hó (29 napos) 16-ika. Hétfő 17-ike. Kedd 18-ika. Lag-Boómer. Szerda 19-ike. Csütörtök 20-ika. Péntek 21-ike. Szombat 22-ike. Hetiszidra: Bechikószai. — Haftórah: Jeremiah 16. fejezete.

Actió előtt.

A fővárosi zsidóság vezetői egyetértenek abban, hogy a magyarországi zsidóknak a muszka barbárság áldozatainak segítségére kell sietniök, és egyetértenek abban is, hogy ez a segítség más mint pénzbeli nem lehet.

Bizottságok alakítása nagyobb mérvű gyűjtések eszközlésére és különösen az e célra a fővárosban létesítendő nagy bizottság ügye rövid idő kérdése. A nagy hitközség vezetői csak a külföldi központok válaszát várják be, melyekkel együtt akarják megállapítani, hogy a befolyó pénzeket miként fogják a kifosztottak és kiüldözöttek javára fordítani.

A fővárosi zsidóság vezetői ugyanis súlyt fektetnek arra, hogy a gyűjtések a magyarországiakkal egyidejűleg induljanak meg más államokban is, de különösen arra, hogy a hova-fordítás módját együttesen állapítsák meg.

Mert oly nagymérvű szerencsétlenséggel szemben, az embertelenül kiüldözöttek és koldusbotra juttatottak oly roppant száma mellett csak nagy mérvekben és tudatosan és tervszerűen kifejtett actió válhatik be — habár így is csak részben — segítségnek. Különben az erők hasztalanul elfecsérlődnek, a beszerzett segélyeszközök elforgácsolódnak anélkül, hogy a tulajdonképpeni cél még csak meg is közelítheték volna.

Nyomban e megállapodás után megalakul a fővárosi gyűjtő-bizottság, mely közreműkö-

désre fogja felhívni az ország összes hitközségeit, a magyar zsidóság minden, bármily csekély áldozatra is képes tagját. Magától értetődik, hogy a vidéken létesülő és a fővárosi gyűjtő-bizottságok közt szoros kapocs kell, hogy fennálljon.

Ezekben ismertettük a fővárosi zsidóság vezetőinek és különösen *Wahrman* Mór orsz. képviselő és hitközségi elnöknek a megindítandó magyarországi segély-actióról táplált nézeteit, mi egyszersmind válaszul szolgálhat a vidéki hitközségeknek az ez ügyre vonatkozólag hozzánk intézett kérdéseire.

Akik gyűjtéseket már is eszközöltek, vagy a bizottságok létrejötte előtt még eszközölni fognak és azokat addig is rendeltetési helyekre eljuttatni óhajtják, sziveskedjenek a gyűjtött összegeket hatvani *Deutsch Bernát* ur, a párisi Alliance Israelite Universell előjárósági tagja és az Alliance budapesti fiókjának elnöke címére (Budapest, Nádor utca 3. sz.) elküldeni,* kinek szives ígéretét birjuk, hogy nemcsak, hogy kész a beérkezett összegeket a legilletékesebb helyre eljuttatni (megszámlálhatlanok azok a jótétemények, melyeket az Alliance a szerencsétlen üldözöttek iránt folyvást gyakorol), de örömet aláveti magát akármilyen fáradságnak és áldozatnak is, csakhogy az oly keserves meg-

* Bildhauer Adalbert (Paulis) 15 frt 80 krt, dr Leszlényi Imre ügyvéd (Győr) 5 frtot és Leszlényi Ártur (Győr) 1 frtot küldött be hozánk az orosz zsidók javára. A 21 frt 80 krt kitevő összeget szintén a nevezett nemes emberbarátnak adtuk át.

A szerkesztőség.

próbáltatásokon keresztül ment muszka üldözötték sorsán könyítsen.

*

A tisztelt hitközségek és az egyesek figyelmét ez alkalommal ismételve még egy körülményre akarjuk felhívni.

Lapunk 18. számának vezércikkében elég kimerítően foglalkoztunk a korfui eszrogvásárlásokkal. Utaltunk arra, hogy a zsidóság mily rengeteg pénzösszeget juttat évente a korfui görögöknek eszrogokért, és utaltunk arra is, hogy a zsidóságnak kötelessége, hogy ezeket az összegeket a palesztinai zsidó gyarmatoknak juttassa, melyek 3-4 év óta annyi eszrogot termelnek, hogy bátran elláthatják vele mindazokat, kik eddig Korfu szigetéről hozták azokat. Mint nevezett cikkünkben előre jeleztük, a külföldi zsidók közt is hasonló agitáció jött létre és az «Oesterreichische Wochenschrift» utolsó számában dr. Güdemann bécsi főrabbi Ausztria zsidóságát szólítja fel, hogy eszrogjaikat ne Korfuból, hanem a szentföldről hozassák. 8-900,000 frt évente legalább is annyi a korfui görögöknek, mint a 600,000.000 rubel a muszka kormányoknak! — Nem a korfui nép jobb belátása, hanem a görög kormány erőszaka szüntette meg a zsidó ellenes gázságokat. Ez a nép nem ér-

demel semmi tekintetet és észretériteni őket — hisz görögök — tán épen a pénzbeli megkáróztatás fogja. A zsidóság tartozik e repressáliákkal saját becsületének, melyet a legfertelmesebb és leggazabb váddal mocskoltak be. De tartozik ezzel a zsidóság szegény hitrokonainak is, kiket a jótékonyság telepített a szentföldre és kiknek keresetforrást nyit meg, ha évről-évre náluk vásárolja eszrogjait. A rájuk fordított jótékonyság hadd váljék társaiknak javára.

Jelentse ki a magyar zsidóság az eszrogkereskedőknek, hogy mátol fogva csak Palesztinából hozott cedrákat vesz.

Javul a helyzet.

A kis- és nagy-lutri reményteljes hivei, a mennyiben (hivatalos nyelven szólva) az »izraelita« hitfelekezethez tartozóknak vallják magukat, az 57715.—1890. számot valóságos szerencse-számnak tekinthetik. Ügyes számcsoportositás, helyes permutatio alapján a nyereség biztos. Nyert is már rajta felekezetünknek három különféle osztálya, u. m. a világi elem, az egyházi személy és — a jövő nemzedéke. A szerencsés nyertesek: egy gölniczbányai ház-

A görög zsidókról.

A jóniai szigetek felől hangzó jajkiáltás hirtelen messze földre elfutott s odaterelte a figyelmet azoknak sorsára, kik nyomorban, búban, könnyek közt fogyasztják el a mindennapi kenyertüket — ha abból is jut nekik. És keresik, kutadják, kik, mik azok, kiken torát űli a vak gyűlölség, honnan szakadtak oda, mi jusson élnek ott?

György, Görögország királya, mikor 1889-ben da Fano korfui rabbi ott járt nála a korfui zsidók üdvözlétével, azt mondta: »Sokra becsülöm zsidó alattvalóimat. Azok mindig kiváló polgárok. Jól esik nekem az a tudat, hogy országomban a felekezeti gyűlölségnek se híre, se hamva.« Igy mondja ezt el az akkori »Palin- genesisia« és a korfui rabbi mellén nem sokára a salvator-rend tisztje csillogott.

Azóta nagyot fordult a világ keréke: teljes két év-küllővel haladt az idő előre.

Előre?! Hiszen középkori borzalmak ujultak fel, és halállal halódók, éhséggel küzködők kiáltották oda: Hazugság! Füstölgő romok, feldult temetőik jelzik az idők — folyását...

És nem először sivit végig onnan a görög civilizatio bőlcséjének szomszédságából a vészkiáltás.

A tizenötödik és tizenhatodik század sok olasz, spanyol és portugál zsidóknak adott otthont Korfuban.

Maga Abravanel is ott telepedett meg, mikor az inquisitók hontalanná tették.

Euboea szigetén, ugy mondják, olyan zsidók laktak, kiknek ősei még a második templom szétrombolása előtt kerültek a szigetre. Ezek azóta minden tekintetben elgörögösödtek — nyelvben, szokásban, viseletben. A kereszties háboruk idejében, a görög császárné uralma alatt, valamint a velenceiek hatalmának idejében számuk nagyon megfogyott; de jó tulajdonaik azért nem pusztultak el. Ma is kizárólagosan a földművelésnek élnek és házasságot is csak a maguk fajtájával kötnek.

Korfuban a velencei és spanyol uralom alatt — bárha túrték a zsidókat — nem éltek valami szép napokat. Akkor virradt meg az ő hajnaluk, mikor a szigetek a francziák kezére kerültek és a rabszolgamegváltó franczia forradalom ide is elplántálta világmegrendítő eszméit, melyeknek hulladékán élösködünk ma is.

A jóniai 7 sziget köztársaságának helyreállításával 1815-ben megint visszastüledtek a régi állapotba; a görög nép gyűlölsége és bántalmazásai sok órájukat elkeserítette. De a 70 éves angol uralom megint segített helyzetükön, különösen mikor a nemes Mettlen vált a szigetek lordfőfelügyelőjévé.

Erről *Kaysertung* M. pesti rabbi igen szép két adatot elevent fel.

Az volt szokás Korfuban, hogy a keresztény hus-

pár, a szepes-olaszi anyakönyvvezető rabbi és a jövő méhében szunnyadó embercsirák.

Ki ne tudná, hogy a fenti szám alatt a f. évi ápril hó 1-én »válási ügyben« kelt magas vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendeletről*) példálózunk, a mely rendelet tartalma egyszerűsmind epítaphiuma a hirhedt vásárhelyi esetnek.

* Czikkiró ur reflexiói a vallás- és közoktatásügyi miniszternek következő rendeletére vonatkoznak: Baruch Amália göl-niczbányai lakosnak csatolmányaival együtt idezárt folyamodványát, melyben a szepes-olaszi anyakönyvvezető rabbit arra szoríttatni kéri, hogy a Ziegler Adolffal kötött házasságának felbontása ügyében hozott jogerős bírósági ítéletek alapján, de a rituális válólevél (get) átvétele nélkül czélbavett újabb házasságra lépésénél közreműködjék, oly megjegyzéssel küldöm meg a megye közönségének folyamodónó értesítése végett, hogy a kérelem figyelembe vehető nem volt. Igaz ugyan, hogy a jogerős bírói ítéletek által a Ziegler Adolf és Baruch Amália között fennállott házasság végleg és jogérvényesen felbontott és mindkét házastársnak már a jogerőre emelkedett bírói ítélet alapján joga van, hogy ők más, újabb házasságra léphessenek. A bírói ítéletekben foglalt azon kötelezés, hogy a volt férj neje részére az ítélet jogerőre emelkedésétől számítandó 8 nap alatt a válólevelet (get) az illető rabbintáus közbejötté mellett adja ki és hogy a nő azt volt férjétől vegye át, a zsidó vallás dogmáira való tekintettel mondatik ki, egyuttal megállapítván azok a követelmények is, hogy mi történik akkor, ha a férj nejének a válólevelet nem adja ki, vagy a nő férjétől a válólevelet nem fogadja el. Ennek a következményei t. i. az, hogy a kiadás vagy elfogadás megtagadása esetében maga az ítélet fog a házassági kötelék végfelbontásának bizonyítékául szolgálni. Polgári magánjogi szempontból tehát kétségtelen, hogy a házasságot felbontó bírói ítélet jogerőre emelkedése -- és a váló levél átadására és elfogadására ítéletileg megállapított 8 nap letelte után a házastársak feltétlenül újabb házasságra léphetnek. Te-

E szerint ezentúl meg lesznek kimélve a kötelességtudó rabbik a polgármesteri billettouxoktól, alispáni dorgátoriumoktól, és — last et non least — olyan miniszteri »meghagyásoktól«, melyek valamely jogerős világi bírósági ítéletet a hittörvény alapján kiállítandó s átadandó »get«-nek deklarálnak s elrendelik, hogy a rabbik összeadjanak oly párokat, melyek egyikének zsidó ritus szerint még törvényes hitvestársa van és segédkezet nyujtsanak ahoz, hogy »korcs-szülöttek, a hittörvény értelmében törvénytelenek (mamzerim) száma szaporodjék Izraelben.«

Igaz örömmel üdvözöljük ez intézkedést mint helyes korrektívumát egy hasonló eset alkalmával a lelkiismeret szabadságára gyakorolni szándékolt nyomásnak, bárha csak egy másik anyakönyvelési eset kényszeréből állott is elő ez a korrektívum s bár — őszintén megvalljuk — az oly nagy port fölvert, legújabb

kintettel azonban a lelkiismeret szabadságára, a zsidó házasság megkötésére illetékes közegek nem kényszeríthetők arra, hogy az ily módon az állam törvényei szerint elválasztott házastársak valamelyikének újabb házasságra való lépésénél közreműködjenek, ha a közreműködést vallási meggyőződésökkel ellenkezésben levőnek tartják. Budapest, 1891. ápril hó 1-én. Gr. Csáky s. k.

vétot megelőző este a szent-lélek templomból processio indult el, melynek a zsidó utczában szakadt vége a zsidók ablakainak beverésével, ajtóik betörésével, és az utcán mutatkozó zsidók eldöngetésével.

Mettlen lord ennek nesztét vevén, husvét előtt 14 nappal ráizent az érsekre, hogy adja át a szent-lélek templom kulcsait. Az érsek személyesen tett eleget a kívánságnak.

— Köszönöm — szolt a lord — 14 nap mulva tessék a kulcsokért elfáradni.

— Nem értem — válaszolt az érsek. — Hát nem tudja lordságod, hogy a husvét előesti processiók éppen a szent-lélek templomából indul ki. Pedig husvét előestéje közben esik.

— Éppen azért kérttem a kulcsokat. Így elejét veszem a zsidók bántalmazásának.

Az érsek erre felelősséget vállalt a történendőkért és vissza kapta a templom kulcsait. Hanem a zsidóknak aztán nem is eseti bántódásuk.

Ugyanigy járt el Mettlen lord Zanteban.

Ott meg az volt az uzus, hogy nagypénteken a nép söpredéke »in effigie« elégetett egy zsidót. A lord egyszer éppen akkor lovagolt el a köztéren, mikor javában »élvezték« a zsidóégetés látványosságát.

Erre a kormányzósági épületbe vágtatott és néhány angol tisztnek hamarosan kiadta a parancsot, hogy ké-

szítsenek valami szalma-bábut, öltöztessék fel görög lelkésznek, vigyék a piacra és fűtsenek alája.

A parancsot gyors tett követte s mikor az elvakult tömeg meglátta az égő pópát, elszörnyedt, küldöttséget menesztett a lordhoz, hogy magyarázatot kérjen a tisztjei viselt dolgáért.

— Tudom mit tettek — szolt a lord — de nem tehetek róla; már nálunk az a szokás járja, hogy »in effigie« évenként felpörkölünk egy görög papot.

A küldöttség kérésre fogta a dolgot s azon feltétel alatt, hogy a lord emberei ezentúl in effigie sem égetnek görög papot, lemondtak a zsidó-pörkölésről.

De meg is becsülték a zsidó! az ő ügyük védelmezőjét. Mikor meghalt, föliratokat illesztettek a zsinagógáik kapujára, melyeken az volt olvasható, hogy: Árvák vagyunk, apánkat vesztettük el.

A korfui zsidók sorsa a hatvanas években megint javult. A jóniai szigeteknek Görögországhoz való kapcsolása ügyében kiküldött bizottságba beválasztottak egy zsidót és a bizottság, melynek a parlamentbe ro képviselőt kellett küldenie, az elnöki tiszttel a zsidó de Semo Abraham Leon ügyvédet bizta meg.

A zsidók polgári egyenjoguságát Görögországban I. György alatt 1864-ben mondták ki. 1870-ben a korfu-városi képviselőtestületbe beválasztottak két zsidót, de Mordo Eliát, kinek őse a 16-ik században ott orvos

keletü »érdekes kérdés« illetén megoldását csak élrendsza bálnak tekinthetjük.

Ha — a mint a miniszteri rendelet világosan mondja: »Igaz, hogy a jogerős birói ítéletek által a Z. A. és B. A. között fennállott házasság végleg és jogérvényesen felbontott és mindkét házastársnak már a jogerőre emelkedett birói ítélet alapján joga van, hogy ők más, újabb házasságra léphessenek,«: akkor mire való a »get«? »A zsidó vallás dogmáira való tekintéiből szükséges az!« Mondják a miniszteri rendelet saját szavai. De hát akkor fölösleges a birói ítélettel végleg és jogérvényesen felbontottnak kimondani valamely a hittörvény értelmében érvényesen megkötött házasságot! Ezért kár volt ki nem hagyni a rendeletből a zsidó ritus szerint fennálló házasságnak világi szempontból való felbontásának kimondását, mert ez a passzus mégis csak végzetszerű lehet az anyakönyvvezető rabbira nézve, a kinek kerületében ilyen végleg és jogérvényesen felbontott házasságok — az államhatalom rendeleteinek szolgálatában tévesen fel-fogott hazafiságból működő kezek (vallástanító,

és rabbi volt, meg Nacamulli Giuseppe a »Famiglia israelitica« cz. folyóirat szerkesztőjét. 1874-ben Elia de Mordot a korfui polgármesteri tisztségben találjuk.

Eme kedvező áramlat meg is teremtette a maga gyümölcsseit. A társadalmi szereplők mellé csakhamar irodalmi kitünőségek sorakoztak, minő *Romain* Samuel orvos, az ismert új görög költő és *Bellini* Lazaro, a tudós.

Az Athenben élő zsidók jó részt németek, osztrákok és magyarok, kik Ottó király idejében származtak ide. Érintkezési nyelvük a német, előkelőbb körökben a francia, de újabb idő óta nagy szeretettel tanulják az állam nyelvét is. Istentiszteletük az askenász szertartásokat követi.

A többi jónai sziget zsidó lakossága olasz nyelven beszél és ritusában is az olaszt követi. Thessaliában és Epirusban, valamint az 1881-ben Törökországtól elszakított és Görögországba békebelezett részekben ellenben törökül és spanyolul beszélnek és legszivesebben egy spanyol jargont a ladino-félét használják. E nyelven tartják templomi szónoklataikat is és a szokásokban a spanyol ritus az irányadó.

A görögországi községek közül legnagyobb a korfui, melynek lélekszáma megközelíti a nyolcz ezeret. A korfui zsidók lelkipásztorát ép ezért Görögország főrabbiának tartják.

Névtelen.

ideiglenes anyakönyvvezető, házaló talmudista) segítségével — más alakban fognak feltámadni.

Mi lesz ezután az efféle zugházasságokkal? Hol fogják azokat anyakönyvvelni? Ki által? Nem az anyakönyvvezető rabbi által? Talán az eskető »hazafi« által?! Vagy az esketést azáltal akarják lehetetlenné tenni, hogy a »felbontott« házasság következtében jegyet váltott párokat a rabbi ne hirdesse ki nyilvánosan? Concedálja-e a jogot ehez a hivatott miniszteri rendelet? Hiszen az illető »végleg és jogérvényesen elválasztottak a miniszteri rendelet értelmében »újabb házasságra léphetnek!«

A »kérdések« tömkelegében bizony csak csepüből álló Ariadnefonalat képez ez újabb rendszabályozás is, de görcsösen kapaszkodunk bele, mert legalább szalmaszálát látunk benne, mely támaszul szolgál a lelkiismereti szabadságnak. Azonban bár szó fér ez újabb intézkedéshez, hálátlanság volna el nem ismerni, hogy az mégis csak javulást jelez a közelmúlt experimentációival szemben, s hogy az igazgatás és gyámkodás lejtőjén reménnyel kecsegtető fordulópontot jelez. A »törvényes«-ség leple alatt kötendő vad házasságokkal némileg még is csak tisztában volnánk, — hát az Antiabrahamiták és a szombatos »írastudók« válfajának vad bajtársait mikor méltatják figyelmökre a »döntő körök!« Pedig érdekes kérdés ez is, mely tulságosan érett — a megoldásra.

Nagybecskereken, 1891. május 19.

Dr. Klein Mór. főrabbi.

— A korfui zsidóüldözésekre vonatkozólag megnyugtatóbb hírek érkeznek. A közbelépő nagyhatalmak képviselői közül monarchiánké volt az első, ki a siralmas állapotok megszüntetését sürgette. Nagy hatást tulajdonítanak a két angol és egy francia hadi hajó megjelenésének is. — A görög kormány a zsidók segélyezésére 12000 frankot utalványozott. — A görög érsek azon kijelentéssel akart a felizgult kedélyekre hatni hogy a meggyilkolt leány zsidó volt. — A pápa parancsából a katolikus templomokban a zsidó üldözésektől való tartózkodásra intették a híveket. A ghetótbeli üzleteket még f. hó 18-án megnyitották és erős katonai őrzéssel czirkálnak a zsidó negyedben a rendfentartása végett. — Az üldözöttek segítségére Eugenia excsászárné is megjelent Korfuban s a rászorulókat pénz és élelmi szerekkel osztott szét. — A helyzet képe különben az, hogy a nyugalom nem a nép fanatizmusának lelohadása, hanem a kormány erélyes közbelépése folytán állott annyira helyre, hogy — a lapunk zárta-kor érkezett hírek szerint — újabb zavargásoktól nincs mit tartani.

Kohn Sámuel.

— Negyedszázados jubileuma alkalmából. —

Innen-onnan ötven éve lesz, hogy Magyarországon magyar szó hangzik a zsidó szószékről. A megnyíval megkésett a nemzeti műveltség folyamata állam s társadalomban, annyival maradt el a magyar szó is a zsidó imaházakból. A zsidóság a magyar kultúra egyik legszorgalmasabb művelője volt, s a nemzeti eszme zászlóhordozói közé tartozott. Mihelyt a negyvenes évek elején Szalay, Kossuth, Csengery, Eötvös föllépte folytán a magyarság eszméje izmosodni kezdett, azonnal találkozunk az első magyar rabbikkal, akik meghonosítják a magyar igét az Isten házában, bár maguk nem mind magyar származásuk voltak. Hogy Löw, Steinhardt, Marczali, Hochmuth a magyar szónok előharcosai voltak, azért az utókor hálájának s elismerésének koszorúja méltán megilleti őket. Egészen 68-ig igen kevés magyar beszéddel találkozunk. Gyakrabban csak Löw Lipót tartott magyar szónoklatokat, különösen mikor a negyvenéves küzdelmek s nagy férfiak halála (Szechenyi, Klauzál, Zay), valamint a diplomá főszenelések alkalmat adtak arra. Az egyenjogúsítás ünneplése valóságos magyar beszédárral lepte el az irodalmat. Akkor történt meg az a furcsaság is, hogy egy ilyen beszédet német nyelvre kellett fordítani s mindakettő talán egyidőben látott napvilágot. A dolog éppen Pesten esett meg! a fordító H. L-nek nevezi magát; a lefordított szónoklat *Kohn Sámuelé* volt.

Igen sajátos jelenség, hogy éppen a fővárosban talált a magyar szó legnehezebben utat a szószékre. Hogy más felekezetű imaházakban a német beszéd még ma is majdnem egyrangu a magyarral, sőt néhol külön német szertartású istentisztelet előzi meg a magyart és még a szláv-kultusnak is van külön imaháza, mind oly jelenségek, a melyek azt bizonyítják, hogy a magyarosodás processusa legn hezebben halad a fővárosban, a hol a különböző ajku hívek a vallás konservatívizmusaival saját anyanyelvükhöz ragaszkodnak. Ily körülmények között igen jól érthető, ha »A szegedi zsidók« jeles művében azt olvassuk (206. l.) a fővárosról »ott, a hol csak 7 évvel később sarkalta a közvélemény a híveket arra, hogy magyar hitszónoklatról gondoskodjanak, úgy hogy a nagykanizsai (1844) és a pesti (1866 június 2) első magyar prédikáció közt teljes 22 év fekszik Pest akkoriban német volt s igen természetes, hogy a zsidóság túlnyomó többsége is olyan volt, mint maga a város.« Az első magyar beszéd a budapesti nagy templomban a képzelhető legnagyobb hatást idézhette elő olyannyira, hogy az akkori fővárosi zsidó ifjuság fák-

lyásmenettel akarta meglisztelni azt a lelkipásztort, a ki az ország fővárosában, a trón és a nép közötti kiegyezkedés vajadásának idejében nemzeti nyelven tudott honfitársaihoz beszélni. A szónok megígérte, hogy fáklyásmenet esetében a fővárosból megszökik. Ez a lelkipásztor, a ki Baján született és R. Götz Schwerin Kohn S. unokája, Kohn Sámuel volt.

*

Abban az időben beszéddel hatást tenni a fővárosban nem csekély dolog volt. A bold. Meisel Vilmos aranyzója hirdette akkor Istennek ígét — föl-váltva majd a dohány-utcza, majd a király-utcza zsinagógában (Orczy-féle házban, a mai auth. orthodoxok templomában). Meiselnek beszédeit elmulasztani oly kegyeletlenség volt, amit zsidó meg sem bocsáthatott magának; inkább elmulasztotta a vásárnak hasznát, mint főabbijának egy-egy beszédét. Öreg megtörött aggastyánok szemé föl-villan, ha ezekre a beszédekre visszaemlékeznek. Ha Meiselnek ellenségei voltak, úgy ennek főoka bizonyára abban a páratlan sikerben rejlik, a melyeket beszédeivel, néha a legjelentektelenebbekkel, el tudott érni. De nemcsak zsidók, hanem még keresztények is szívesen hallgatták fenséges erkölcsi oktatásait egészen úgy, mint Jámbor Lajos idejében. Talán jobb is volt reá nézve, hogy meg nem érte az emancipáció ünnepét, mert akkor az ünnepi szónok ő nem lehetett volna s ez akaratlan mellőzés mély fájdalmat okozott volna neki.

És az eméncipatio óta beállott a reactio. A magyar szó kezdett lassanként elterjedni s ennek diadala a fővárosban annak nevéhez fűződik, a ki ma huszonöt éves lelkipásztori munkásságra nyugodt lelkiismerettel tekinthet vissza, a ki e munkásságba beleszült ugyan, de még mindig lelkes tudattal terjeszti a fővárosi zsidók között a nemzeti missiót. E nemzeti missió napszámosa Kohn Sámuel.

*

Még 1875-ben ama zsinagógai szónoklatok előszavában, a melyeket báró Eötvös József dicső emlékének kegyelettel ajánl, Kohn Sámuel szükségesnek tartja kiemelni: »magyar zsinagógai szónoklatoknak megjelenése alig szorult mentegetésre.« Pedig Löw beszédei után az övé volt az ilyen első gyűjtemény, mely a könyvpiaczon megjelent (azóta a gyűjtemények száma 14-re emelkedett). — A gyűjtemény római I-gyel van megjelölve, a mi arra enged következtetni, hogy a többi következni fog. »A kritikának ezen igénytelen gyűjteményem fölött hozott ítéletétől s az olvasó közönség részvételétől fog függni, vajjon a »zsinagógai szónoklatok« ezen első kötetét előbb-utóbb egy második »szombati beszédek« és egy harmadik »esketési s halotti beszédek« című kötet fogja-e követni.« A kritikának akkor ítélete egyáltalában nem

volt s az olvasó közönség részvéte még kevésbé létezett, úgy, hogy a tizenhat év elmulta után az első kötetre második nem következett; még az első sem fogyott el. A jubilaum bizottságának kiváló feladata volna e beszéd-gyűjteményeket folytatni s kiadni, ma már mind a két feltétel inkább meg volna, mint akkor: kritika és olvasó közönség.

*

1883. február 28-án Kohn Sámuel tartotta a budapesti országos rabbiképző intézetben az ünnepi beszédet az onnan kikerült első rabbihoz. Az ünnepélyen jelen volt Trefort Ágoston is, az elhunyt miniszter. Midőn az ünnepély elmúltával a miniszter távozni készült, igen dicséretileg nyilatkozott kísérei előtt a szónokról: »En ennek a Kohnnak párját a fővárosi hitszónokok között nem ismerem.« És tényleg Kohn Sámuel beszédeit élvezet hallgatni. Mint hitszónok, eszményképét Joel Mánuelt, a bold. boroszlói rabbi követte. Mint mestere, úgy ő is az észhez beszél. Beszédeit világosság, logika, eredeti felfogás jellemzik. A ki figyelemmel hallgatja, üresen nem távozik az Isten házából, a mint a régiek mondották a maguk nyelvén: »a hallgató valamit visz magával a zsinagógából házába«. Ha végig hallgatod beszédét, számot adhatsz magadnak a hallottakról; a mit tudvalevőleg nem minden beszédről lehet elmondani. Vannak szónokok, akik a szavakkal, mások, akik a gondolatokkal játszanak; nagy súlyt fektetnek a költői leírásokra, a szent-írás elbeszéléseinek kiszinezésére, a megkapó jelenetekre, drámai előadásra, úgy hogy beszédükben az összes költői műfajok képviselve vannak, csak egy hiányzik bennük: a rethorika s a szent hely komolysága. Nem úgy Kohn Sámuelnél. Beszédei a gondolkodás törvényei szerint föl vannak építve, átlátszók s gondolkodásra serkentenek. Előadása nem lármás s nem hőves, hanem beszédeinek szervezetéhez mértén nyugodt, méltósággal teljes; hangja sem futja át minden pillanatban a skála egész terjedelmét, hanem mint zeneileg képzett hang, lehetőleg egy fokon marad, a nélkül, hogy egyhangúvá válnék. Ebben is Joel mintáját követi, a ki figyelmezteti a szónokot, »hogy szoktassa hallgatóját egészséges mellhangon az egyszerű, természetes és keresetlen előadásához«. Megfontolás, higgadság, az élet tapasztalatában megérlelt okosság képezik jellemének is főbb vonásait. Nála az élet és a hivatal kiegészítik egymást. Mindakettőben természetes. Negyedévszázados pályáján, Joel szerint »beszélt az Istenről emberileg.« Adjon az Isten neki ezerannyit, a mennyit hiveinek nyújtott!

Kaposvár.

Dr. Herczog Manó
főrabbi.

Orosz zsidók sorsa.

A lapok kevesebbet foglalokznak már az orosz zsidókkal. Tudósításaik mind gyérebbek és szűk szavubbakká lesznek. Ez azonban nem azt jelenti, hogy az üldözöttek sorsában javulás állott be. Csak azt, hogy bizonyos szempontok, úgy nevezett »magasabb szempontok« lezárni készülnek a humanizmus kiáltó ajakát.

A helyzetet különben a »Deutsches Reichsblatt«-nak egy levele jellemzi legjobban, melyben egy apa elpanaszolja fiának, hogy Jekaterinoslavból a zsidóhusvét előestéjén úgy üzték ki Mózes hiveit, amiként egykor elődeink hagyták el Egyiptomot. Kozákok végezték a nemes cselekedetet és a pristáv meghagyta, hogy nyomban kótyavetyéljék el minden holmijukat. Hogy vevőkben se legyen hiány, összecsisztítottak vagy 30 orosz, a kik potom áron néhány rubelért ezreket érő dolgokat vásároltak össze és a befolyt pénz jól esett a rendőrségi közegeknek a költséges eljárásra. A kik ezen bánásmód elleu felszólalni mertek, azokat megkancsukázták. Az ily módon kifosztottak elmenekültek a temetőbe azon hiszembben, hogy a halottak országában nyugtuk lesz. De csalódtak: még azon éjjel a kozákok körülfozták a temetőt is és *puskatussal, ököllel, ostorral* kiűzték őket a temetőből: elég széles az orosz világ. A kik pedig ellenállni merészelték, azokat börtönbe hurczolták, hogy majdan legyen kivel szaporítani Szibéria lakosságát.

A moszkvai zsidók sanyarú sorsát angol lapok is erősítetik. A most elkészült új zsinagógájuk — mint a »Standard« jelenti, dobra kerül és a pétervári zsinagóga is idegen kézre jut.

A kereskedelem pang mindenfelé. A beviteli áruk ott vesztegelnek a határon és egy svajczi selyemgyár emiatt egy hét alatt 200,000 frankot veszített.

Kalugából, hol mintegy 300 zsidó család eddig békén meg volt a keresztényekkel, a legtöbb családnak meghagyták, hogy 3 napon belül hagyják el a helységet. Egy szegény két gyermekes özvegy még egy napi haladéket kért, mire a kormányzó azt a választ adta, hogy »zsidó bestiákért« csak nem fogja megszegni a császár parancsát.

A »Kievlanin« szerint a mostani zsidóüldözések folytán 50,000 zsidó tért volna át a görög és lutheránus hitre, és ha igaz, hát minden görög hitre térőnek 15 rubelt adtak — jutalmul. (Hazugság! — A szerk.) Két orosz püspöknek, kik a zsidókat nyilvánosan dicsérték, meghagyták, hogy ezt a jövőben jó lesz nem tenniök. Négy művet pedig, melyek a zsidókat jó polgárok színeben tüntettek fel s melyek egyikéhez Tolstoj írt előszót, elkobozták.

És a Rothschild báró lépésére is készül a válasz a petroleum törvényben, mely a bárót eltiltaná nagy oroszországi petroleum telepeinek kiaknázásától.

A belügyminiszterium azonkívül meghagyta a vidéki hatóságoknak, hogy az orosz városokba tartózkodó zsidókat írják össze és a jogosulatlan tartózkodásukat küldjék haladéktalanul illetőségi helyeikre.

Odesszából ujabban nyolczszáz zsidó nyomorúságáról tesznek jelentést és azt írják, hogy 300 család onnan Palesztinába vándorolt.

Ily viszonyok közt minden remény és várakozás *Hirsch* báróban összpontosul, akiről a londoni »Finan-

ciel News» azt írja, hogy az orosz zsidók kitelepítése céljából Uruguayban vásárolt területeket illetőleg a tárgyalásokat a kormánnyal befejezte és különös szabadalmakat eszközölt ki a hazát kereső orosz zsidók számára. A földterületek előkészítése már folyamatban is van.

Nekünk, magunknak, is volt alkalmunk a báró összes jótékonyági ügyei vezetőjének, dr. Sonnenfeld Zsigmondnak Bischitznéhez intézett egy levelét látni, melyben egy nagyobb arányú hazai jótékonyági tervre vonatkozó támogatás késlekedését a báró jótékonyági ügyeinek vezetője avval menti, hogy Hirsch báró jelenleg egész működését, minden gondolatát és idejét az orosz zsidók telepítési ügyének szenteli.

K É T N E M Z E D É K.

Elbeszélés az 1831-iki lengyelországi forradalom idejéből. (15.)

— Ne ugy nevezd! Az én nevem Sára, törődöm is én a másféle névvel. Szép, igen, szép zsidó név ez, és a vallásomat kezdem többre becsülni minden álmnál. Ezt tőled tanultam el, mikor olyan szépen egybevetve a nappal, azt mondtad, a nap maga többre becsülendő sugaránál. Nemde, te sem hallgatsz már Dagobert névre? Hadd nevezzelek én csak mindig Dávidnak.

— Igen. Legyek én csak Dávid és te légy az én jámbor Michal-om, a ki megszabadít a leggonoszabb ellenségtől, a tévedéstől és hogy te egészen Michállá légy, szolgáltassuk ki, miként ez férje helyett a holt képpel tette, a holt Dagobert nevet az ellenségnek.

De már ettől az öreg Kratter is kijött a sodrából.

— Miféle komédia ez — kérdé — ugyan mi a manó bajotok van nektek avval a »Dagobert«-tel meg »Selin«-nel?

És immár elérkezett a csomó megoldásának ideje.

A dolog így esett. Sára ahelyett, hogy nénikéjéhez ment volna látogatóba, titkon Plater grófnőhöz utazott és itt besoroztatta magát. Nevét ugyanazon okból változtatta meg, mint Dagobert.

Hogy és mint folyt itt a sora, azt már tudjuk. Dagobert olyan szerelmet lobbantott benne lángra, mely hogy boldogsággal végződjék, nem fért a fejébe. A vallásához való odaadó ragaszkodás azon képtelen gondolatot keltette benne, hogy kereszténynek tartott imádóját a zsidó hitre téríti. Mikor Dávid azt mondta, hogy a Sinai hegye úttalan sziklaként áll közöttük, a vallás elárulásának büne élénkebben tárult lelki szemei elé. Tábora sátrába menekült és a legkeserűbb szemrehányásokkal illette önmagát, hogy szüleit megcsalta és anyját elhagyta. Dagobert szavai azon eszmét patantották ki lelkében, hogy ezután csak ősei hitének éljen és soha ne gondoljon többé a férjhezmenetelre. Elhatározta, hogy a legközelebbi alkalmas pillanatban menekül a táborból. E pillanat a csete-paté utáni zavarban nyomban kínálkozott. A férfi ruhát a bűn hüvelyének tekintette, az összeütközés színterén

elfolyó patak partján levetette és keresői útját evvel megtévesztette, mivel ezek azt hitték, hogy a patakba ölte magát. Aztán hazaigyekezett és meg is érkezett szerencsésen.

Igy mondott el Sára mindent és térden állva esdeklett haragra lobbant apja bocsánataért. Hanem ez a felhevülés első pillanatában éppenséggel nem tűrtöztethette magát. Szinte toporzékolva járkált a szobában és a haját tépkedte, hogy az ő leánya, az övé, egy olyan mejucheset a bal-milchomok (katonák) közé tudott keveredni; aztán a feleségén töltötte haragját, hogy mért is eresztette utnak azt a leányt. — Majd megint Sárára mennydörgött, ki akarta a házából lökni kitagadni, elátkozni, megfojtani és tudj' isten mi mindent nem akart még vele tenni!

— Jól látom én, kedves reb Sámuel — fordult Hildesheimhoz — hogy ön nem adhatja össze a fiát egy megszökött, egy magáról megfélemedezett leánynyal. Én föl sem tételezhetem ezt önről, és szívesen fölmentem adott szava alól.

De a nyugodt reb Sámuel mosolyogva szólt:

— Két ilyen meglódult eszű teremtésnek egyazon sziklában kellett megbotlania, hogy megint észre térjenek. Én az ön leányát mégis méltónak találok fiamhoz. Én bizony mindezt az isten ujjának és végezésének tekintem, aki azt — amit mi gyermekeink nevelésében elmulasztottunk, — oly módon tette jóvá, hogy egymásnak tökéletesen megfeleljenek.

Akik beválnak, azok a legjobbak, mondja egy régi példaszó, azért — szólt Nachmann — kedves Chájim barátom, már csak álljon kötelnek, mi majd szépségesen elhallgatjuk, a mi arra való, ön meg adjon hálát istennek, hogy ilyen jól ütött be minden.

— Én ugyan nem bánom — szólt Kratter — de hallod-e, Dávid, azt megmondom neked, hogy most szorgalmasan tanuld ám a gemaraht, és te, Sára, neked sem szabad ezentúl egyebet olvasnod a bibliánál, sutba a gonosz szellemű könyvekkel.

— Hja — mondá Sámuel — a szépköltészet lehet fűszerszáma az életnek. De jaj annak, aki merő fűszerszámmal tölti meg a gyomrát. Aki horsot eszik főzeléknek, az ugyan jól nem lakik, s csak a vérében tesz kárt.

— Ezért vagyok én amondó — szólt Kratter — hogy csak gemara való a fiatalok kezébe és semmi más, különben elszakadnak a vallástól.

— Nem a' — válaszolt Sámuel — van a világi ismeretek közt is elég tápláló, melyek szépen megférnek az egészséges észszel és ami szent hitünkkel. Dávid, te majd fel tudod nevelni a te gyermekeidet.

Néhány óra rá, Traumann Nachmann megint Varsóban járt az öreg Hildesheimnál, hogy nyilvánvalóvá tegye előtte, miszerint az egész parti csak az ő, Traumann Nachman. jámbor műve, mivelhogy ő fázodott az Ur parancsai értelmében és mivelhogy azonföül

most még ama terhes kötelességre is vállalkozott, hogy egyet-mást elhallgasson, s hogy bizony ezért ő az ég áldásán felül néminemű honorálásra is rászolgált.

Amint ezt mind világosan és érthetően kifejtette: apa és fiu a sadchennal együtt Vilnába utazott, hogy Dávidot Sárával — amint azt minden olvasó, aki világiéletében csak egyetlen novellán is végig böngészett, elképzelheti — a házasság kötelekeivel egymáshoz fűzzék.

Sára és Dávid boldogok, mert kiábrándultak ábrándjaikból és hűek maradnak az ő népükhöz és kezdi ezt többre becsülni minden elvarázsolt hercegnél és hercegnőnél.

Németből: Háber Samu.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **junius 1-én** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltótlanságának előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr
fél évre	4 frt — »
negyed évre	2 frt — »
Papok, tanítók és községi hivatalnokok:	
egész évre	7 frt — kr
fél évre	3 frt 50 »
negyed évre	1 frt 75 »

Az „Egyenlőség”

szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, Váczi körút 23. sz.

Hazai hírek.

— *Dr. Kohn Sámuel*, a pesti zsidó nagyhitközség rabbijának itteni működése 25 éves jubileumát — mint már említettük — folyó hó 25-én fogják megülni tisztelői, barátai. A hitközség számos kitünősége, élükön *Wahrmann Mór*, orsz. képviselővel ez alkalomból küldöttségileg fog megjelenni a tisztelve szeretett papnál, hogy ez örömapja alkalmából üdvözöljék, és a hitközség ajándékát átadják. Az izr. nőegylet, a hitközségi tisztviselők kara, a siketnéma intézet, a fiárvabáz, a tanítók egyesülete, a kézműegylet és még számos más testület és intézet szintén küldöttségileg fognak megjelenni, hogy a kiváló férfival szemben díszes feliratok, szebbnél-szebb albumok átadása mellett élő szóval is kifejezést adjanak tiszteletüknek, ragaszkodásuknak. A hitközség 4000 frtos alapítványán kívül, melyet *Dr. Kohn Sámuel* nevére tesz és melyet lapunk előző számában szin-

tén említettünk, a siketnéma intézet is alapítványi tisztelettel meg a tudós pap nevét. Az ünnepelt élethossziglan minden évben maga jelöl ki egy szegény siketnéma gyermeket, ki az intézetben ingyen kiképzést nyer. A hitközség a szép ünnepély alkalmából a tiszteleti díjat, mit *dr. Kohn* húz, évi 1000 forinttal emelte fel. — Az ünnepelt tudós életrajzát és tudományos működését lapunk múlt évi november 14-én megjelent 46. számában (*Zsidó-magyar írók és tudósok*) ismerteltük és érdekes egyéniségével mai számunk egy cikke is foglalkozik.

— **Boroszló vagy Szeged?** A híres *dr. Joel* elhunytával a boroszlói rabbiszék megürült. Az első rendű állásra kiszemelték *dr. Kaufmann* Dávidot, a budapesti rabbiseminarium tanárát és megkeresték *dr. Löw* Immanuel szegedi főrabbit, lapunk e kiváló munkatársát, vajjon hajlandó volna-e a 7500 márka évi fizetéssel és körülbelül ennyi stola-jövedelemmel javadalmazott állást elfoglalni. Mikor a szegedi hitközségi előjáróság erről értesült — mint levelezőnk írja — folyó hó 20-ikára közgyűlést hívott egybe, melyen a képviselők teljes számmal jelentek meg. Ünnepeles hangulat ült minden arczon és elfogódva vetették össze a fényes jövőt, mit a külföld kínál lelkészüknék, ki nagy tudományos képzettségével, a hitközségi intézmények fejlesztésében tanusított önfeláldozó tevékenységével, iskolájuk felvirágoztatásával, ragyogó magyar szellemű szónoklataival, ott fírad, ott küzd közöttük, a boroszlóival egy sorba nem állítható községben, ernyedetlenül elég súlyos anyagi gondok közepette. És fölfakadt az e ismerésnek gazdagon csörgedező patakja, valóságos lelkesedés szállta meg a közgyűlést, hogy úgy elgondolkoztak az őket érhető veszteségen... Aztán egyhangulag elhatározták, hogy főrabbijukat maradásra kérik és carte blanche nyújtanak eléje, szabja meg a javadalmazását önmaga. Az egész közgyűlés vitte hírül e határozatot, melyet *dr. Rózsa* Izso hitközségi elnök magas röptű beszéd kíséretében közölte az ünnepelttel. Természetesen megkapó jelenet fejlődött belőle, melyhez csak az érdekeltek között fennálló bensőséges viszony adhatja meg a kulcsot és az igaz fogalmat. *Dr. Löw* a hozzá való ragaszkodásnak és munkássága méltatásának ezen páratlan megnyilatkozását igaz örömmel nyugtázhatta és joggal mondhatta, hogy az ügynek nem anyagi oldala, hanem hívei körülrajongása esik neki jól. Azt hisszük, nem lesz nehéz a választás és a szegediek továbbra is megbecsülhetik a maguk körében szeretett lelkipásztorukat.

— **Sirkőleplezés.** Aradról jelenti tudósítónk, hogy f. hó 17-én d. e. az ottani zsidó temető szép ünnepélynek volt színhelye. Ez alkalommal leplezték le *dr. Steinhardt* Jakabnak, a község 40 éven át volt lelkipásztorának pompás síremlékét, melyet *Iraszek Ferencz* és *Szontagh* műépítésszek készítették. A tudós papnak

siremlékét, ki az aradi zsidók magyarosodásának előharcosa volt. *Bing* Vilmos hitk elnök adta át rendeltetésének meghatározó beszéd kíséretében, melyet a templomi kar éneke követett. Az ünnepi szónoklatot dr. *Rosenberg* Sándor főrabbi tartotta, mely találó idézetével, rethorikai szépségével eleven képét adta a megboldogultnak, záró imájával pedig igazán örök emlékébe véste hallgatóinak annak szellemét, aki a «bölcesség és belátás, a jó tanács és a szilárd valláselviség szellemével az ész megvilágító tudomány és a szív melegeit istenfélelem szellemével» fohászokodik majd értük az igazság istenéhez, hogy a reményteljes, serdülő ifjuság vallásban izról-izre igazi zsidó legyen, nemzeti szempontból pedig tetőtől-talpig oly magyar polgár, kik buzgó hazafiságukat nem szépen csengő frázisokkal, hanem azon becsületes szellem és munka által igazolják, mely egyedül képes édes hazánk nagyságát megdicsőségét előmozdítani. Ide iglatjuk az ima pompás befejező sorait is. «Oh hallgass meg mindkettőnk, Uram istenem, te örök Szirtem és Megváltóm, és valósítsd rajtunk a szentírásodban foglalt papi áldást, melyet jelen lelkészük is oly gyakran elmond hivei fölött» — A mély megindultsággal fogadott beszéd után a főkantor zsoltárt énekelt az árvaház növendékeivel és dr. *Rosenberg* Károly a megboldogult főrabbi iránt tanítványai nevében lendületes szónoklatban róta le hálájukat és az emlékezés adóját. A templomi kar éneke zárta be a maradandó benyomású ünnepélyt, melyen budapesti, makói, orosházi vendégek voltak jelen. Aradról a család tagjain kívül a hitközség testületileg, az izr. nőegylet *Hirschmann* Rozalia elnöknő, az aradi temetkezési és betegsegélyző egylet *Kohn* S. N. elnöke, valamint a Konkordia betegsegélyző egylet *Klein* Ignác elnöke vezetése alatt álló küldöttséggel vett részt. A pesti rabbiszeminárium — bár meg volt hiva — dacára annak, hogy a megboldogult igazgatósági tagja volt, — nem képviseltette magát (?) s még csak részvétíratot sem küldött. A szeminárium eme közömbösségét az aradiak rossz néven veszik. A siremlék, mely a hitközség költségén épült, a héber felirat mellett a következő magyar feliratot viseli: Steinhard Jakab főrabbi emlékezetének — hálás hitközsége 1890.

— **Nyolcz bel- és külföldi kántor felváltva** tart próba-előimádkozást a pesti izraelita hitközség dohány-utcai templomában 8 egymásután következő szombaton. A hitközség által kiírt, 3500 frttal díjazott főkantor-helyettes állásra 68 bel- és külföldi kántor pályázott. Ezek közül a hitközség nyolczat hívott meg próbaimádkozásra, még pedig: Berger (békés-csabai), Klein (djakovári), Schor (szegedi), Rosner (bialai), Lazarus (hannoveri), Linhardt (baseli), Singer (prágai), Zempliner (linzi) kántorokat. — Mult szombaton a békés-csabai kántort hallgatta a hivelkel megtelt nagy templom. Éneke, előadása tetszett. Hangja

erős, iskolázott. Előadása kellemes és értelmes. Második előadó kántor Klein Djakovárról lesz.

— **Eljegyzések.** Dr. *Eulenberg* Salamon, tekintélyes fővárosi ügyvéd és jogi író (Dr. Baán Zsigmondal együtt a vasúti jogot tárgyaló, jogászkörökben méltatásra talált művet szerzette) ki lapunknak is dolgozótársa, eljegyezte *Fischer* Pál, köztisztviselőnek örvendő orosházi földbirtokos leányát, *Arankát*. — *Herzfeld* Hirsch, szilágysomlyói talmudtudós és tekintélyes kereskedő leányát, *Gizellát*, eljegyezte *Helperin* Salamon bihar-margittai kereskedő.

— **A szombathelyi izr. hitközség,** — mint bennünket értesítenek — dr. *Szier* József volt rabbija (most berlini rabbi) helyére egyelőre rabbit nem választ, hanem bevárja, míg dr. *Hoffmann* Emil rabbijelölt teljesen befejezi tanulmányait (mi fél év múlva megtörténik) és azután vele tölti be a rabbiszéket. A fiatal papjelölt a szombathelyi hitközség meghívására a lefolyt pészach ünnep két előző napján Szombathelyen tartott szónoklataival annyira fellelkesítette a hitközséget, hogy az más jelöltre egyelőre nem is gondol. — Dr. Hoffmann kecskeméti születésű. (Dr. Kohut Sándor new yorki rabbi és dr. Kohut Adolf ismert berlini író unokaöccse) Tanulmányait a mult évig a budapesti szemináriumban végezte és egy év óta növendéke a berlini zsidó főiskolának (Lehranstalt für die Wissenschaften des Judenthums).

— **A Mahlernek szóló tiszteletajándék,** melyet az opera színházától történt visszalévése alkalmából *Apponyi* gróf, *Wahrman* Mór, *Mihalovich* Ede és *Singer* Zsigmond által indított gyűjtésekből szereztek be, immár eljutott rendeltetési helyére. A művészi kidolgozású ezüst és elefántesontból készült vezénypálcát és a gyűjtés fölöslegéből került pompás ezüst jardineret (a jóhírnevű Bachruch czég műterméből) a következő levél kíséretében küldték el: »Tisztelt Művész! Három évi eredménydús működése után bucsut vön a budapesti m. kir. operától. Engedje meg hogy e fölött őszinte sajnálkozásunknak adjunk kifejezést és egyuttal kifejezzük mély tiszteletünket rendkívüli tehetsége, ritka lelkiismeretessége és vas szorgalma iránt, melyek által operánk művészi fejlődését nehéz viszonyok között elősegítette, másrésről pedig hogy hálás elismeréssel adózzunk ama feledhetlen művészi élvezetekért, melyeknek az ön genialis vezetése alatt a kitünő ensemble, a finom nuancirozások és a működők tehetségeinek lehető legjobb érvényesítése folytán részesei voltunk. Az ön vezetése mellett betanult és színrehozott darabokat úgy a művészet törvényeinek megfelelőleg, mint az opera nemzeti hivatásához méltóan a szokásossá vált idegen idiomák belekeverése nélkül magyar nyelven adták elő. Ön aránylag rövid idő alatt tanúságot tett arról, hogy a legnehezebb feladatok is teljes sikerrel oldhatók meg hazai erővel, ha a vezetésben olyan genialitás, olyan

valódi művészi lelkesültség és olyan áldozatkész tevékenység nyilvánul, minők az ön tulajdonságai. Engedje meg tisztelt művész, hogy ismételten kifejezzük őszinte nagyrabecsülésünket. Budapest, május hó. 1891.

— Aláírások. — Illetékes körök, mint e levélből kitetszik, elég megbecsülni valót találnak a mellőzött operai igazgatóban.

— **Uj zsinagóga Szegeden.** A szegedi zsidók régi temploma a hívek számára rég szűknek bizonyult, miért is régebben foglalkoznak már azon tervvel, hogy egy minden tekintetben helyét megálló zsinagógában dicséressék az Egyetlenegyet. A terv realizálására — mint minket értesítenek — a folyó hó 20-iki képviselőtestületi gyűlésen megtörtént az első lépés és az építkezés megkezdéséhez szükséges pénzalap teremtéséről igen jó ötlettel és a hitközségi tagokra épenséggel nem terhes módon gondoskodtak. A hitközségi tagok ugyanis kötelező nyilatkozatot irtak alá, melyben fejenkint 60 forintnak adományozására vállalkoztak 120 egymásutánra következő havi 50 kros részletben való törlesztés mellett. A szóban forgó közgyűlésen 39 tag aláírta a kötelező okiratot és biztos remény nyílik arra, hogy számuk a napokban 300-ra egészítődik ki. Ha ily módon 20,000 forint biztosítva lesz, a templomépítési ügy vezetésére kiküldött bizottság a további mintegy 160,000 forintnyi szükséglet beszerzése iránt megkezdí munkálatait. A magunk részéről is óhajtjuk, hogy a megszivlelendő törekvés mielőbb testet öltson.

— **Az aradi hitközségi választások** f. hó 31-ére vannak kitűzve. Erre való tekintetből f. hó 18-án *Bing* Vilmos hitközségi elnöknel vagy 80 hitközségi tag megjelent és *Sonnenfeld* Károly üdvözlő szavai után újra felajánlották neki az elnökséget. A bizalomnak e szép megnyilatkozása természetesen kellő méltatásra talált. *Bing* éljenzéssel kísért válaszában kijelentette, hogy a jelöltséget elfogadja, s a küldöttséget ezután megvendégelte. De nehezebb dolguk akadt a választóknak *dr. Schuster* Illésnél, ki 41 év óta tölti be az alelnöki tisztet. Az érdemes férfi ugyanis elfoglaltságára való tekintetből vissza akart lépni, s mikor a tisztelgők szónoka *dr. Steinhardt* Mór erre vonatkozva az alelnöki tisztre való jelöltség újból való elfogadását kérte, *dr. Schuster* kijelentette, hogy a hir való és szándéka megmásíthatatlan. *Pollák* Károly, *Elids* Simon és *Inkei* kapacitálása után azonban, melyek érzékeny jeleneteket idéztek elő, a közbecsülésben álló neves orvos mégis engedett a szeretettel teljes kényszernek. A f. hó 31-ikére kitűzött választások ennél fogva nagyobb izgalom nélkül fognak lefolyni.

— **Meghívó** a pesti Chevra-Kadisának 1891. évi május hó 28-án d. e. 10 órakor saját hivatali helyiségében tartandó rendes közgyűlésére. Napirend: 1. Az 1890. évi ügykezelésre vonatkozó jelentés felolvasása. 2. Az 1890. évi zárszámadások megvizsgálására kiküldött bizottság jelentése. 3. Az 1891. évi költség-

vetés tárgyalása. 4. Az 1891. évi számvizsgáló bizottság megválasztása. 6. A megüresedett öt választmányi tagsági hely betöltése. *Reusz* Károly elnök.

— **Árvaházi ünnepély Aradon.** Mint nekünk jelentik, az aradi izr. árvaház alapítójának *Deutsch* Igneznak — hatvani *Deutsch* Bernát áldott emlékü atyjának — emléket f. hó 19-én ünnepelték meg. Ez alkalomból a zsinagógában gyászistentiszteletet rendeztek, melyen a hitközségi tagok színe-java, egyetek képviselői és az iskolai ifjuság volt jelen. Az emelkedett alkalmi szónoklatot *dr. Rosenberg* Sándor főrabbi mondotta. Ugyanaz nap este a *Deutsch* által alapított árvaházban szintén emlékünnepelet tartottak.

— **A művelődés szolgálatában.** Komáromban a leendő főgymnasium épületét közadakozásból építik fel. A kulturális czél elősegítéséből a zsidók is kivesszik részüket. A költségek fedezéséhez *Grünfeld* Jakab, *Haas* Adolf, *Neumann* Alajos egyenkint 250 forintot, *Grünfeld* Herman, *Neuman* A. L., *Pick* Ignác, *Schlesinger* Ignác 200—200 frtot, *Pollák* Lipót és fia 150 frtot, *Stern* Samu és *Weisz* Jenő 125 frtot; *Adler* A., *Adler* Vilmos, *Auerbach* Dávid, *Braun* Adolf és fia, *Brenner* Márk, *dr. Bányai* Lipót, *dr. Fái* Adelf, *Kirz* Lipót, *Löwy* Fülöp és *dr. Schreyer* Arnold 100—100 frtot kötöttek le. Ezen összegek 5 egyenlő évi részletben lesznek lerovandók. — Mint nekünk jelentik, a komáromiak más téren is iyekeznek előmozdítani a művelődés igaz ügyét. *Dr. Vársárbelyi* Domokos hitk. elnök az orsz. izr. kézmű- és földműves egyesület számára a napokban 34 tagot gyűjtött.

— **A szolnoki izr. hitközség** képviselő testülete folyó hó 3-ikán és folytatólag 10-én tartotta alakuló gyűléseit s csaknem valamennyi tisztségét egyhangulag töltötte be. A tisztujítás eredménye a következő: hitközségi elnök *Erdensohn* Mór, iskolaszéki elnök *dr. Weiner* Salamon, hitközségi előjáró *Löwinger* Elias, pénztáros ifj. *Klein* Mór, ellenőr *Husz* Mór, templomgondnokok *Schwarz* Manó és *Husz* Mór. Az iskolaszék tagjai *dr. Czukor* Ferencz, *dr. Csépai* Lajos, *dr. Halász* Béla, *dr. Heller* Dávid, *dr. Kerényi* Samu, *dr. Keleti* Ferencz, *dr. Schlesinger* Simon és *Vigh* Jenő. — Levelezőnk egyuttal arról is értesít, hogy folyó hó 10-én a hitközségi tagok a tiszviselők és képviselőtestület tiszteletére társas vacsorát rendeztek, melyen a városi hatóság is képviselve volt. Felköszöntöket mondottak: *Szontágh* Jenő a tiszviselőkre, *Szévald* Mihály városi számvevő a község kulturális és hazafias törekvéseire s ebben való vezérére *Erdensohn* községi elnökre, *dr. Weiner* Salamon a város hatóságára, mely az országos szervezet hiányát érző szolnoki zsidóságot mindig támogatja. Szóltak még *Vigh* Jenő, ki örömmel konstatálja a választások után biztos a tény, hogy teljesen helyreáll a belbbéke; *Singer* Benő a község hazafias törekvéseit méltatja és a lakosság és hitközség közt való egyetértésre ürti poharát; *Gombkötő* Győző

városi jegyző dr. Weiner Salamont köszönti fel stb. A hitközség és városi hatóság közti egyetértésnek szép tanujelét szolgáltatta *Khudik* Gyula polgármester levele is, mely a modern műveltséget a talmud szellemével egyesítve és a hazafiságot a vallás hitelveivel párosulva örömmel látja a zsidók körében.

— **A hamburgi főrabbi itthon.** *Hirsch* Mark, kiről előző számunkban megemlékeztünk, mint levelezőnk írja, f. hó 13 án Tiszabeőre érkezett bold. szülei sirjának látogatására, mit testvérbátyja betegsége is siettetett. A község tagjai nagy szeretettel fogadták a helység érdemes szülöttjét és *Ferencz* József hitk. elnökkel élén elébe vonultak. A megtiszteltetés szemmel láthatólag jól esett a tudós főrabbinak, ki jelenlegi hiveinek vallásosságát és jótékonyágát sokszor emlegeti követendő példaként. A temető és a hitközségi intézmények meglátogatása után, *Hirsch* Fegyernekre utazott nővéréhez, s onnan f. hó 18-án tért vissza Budapestre, hol hajdani községében (Ó-Buda) még 2 napig időzött.

— **A zsidó legényegylet** rk. közgyűlését f. hó 24-én d. u. 3 órakor tartja meg saját helyiségében (Király-utca 47). Tárgyai közül különösen az elnök és a hiányzó ideigl. tisztviselők megválasztása kelti fel a tagok érdeklődését. Az elnöki tisztre az egyedüli jelölt *Tenczer* Pál.

— **Mátészalkáról** az ottani hitközség életéről több örvendetes mozzanatot jelent tudósítónk. A modern kívánalmaknak megfelelő iskolahelyiség beszerzésére irányuló mozgalom a Szalkay, illetve *Schwarz* család ismert jótékonyága folytán a megvalósulás stádimába jutott. Az eddigi iskola is ezen család bőkezűségét dicséri, de még szebb ténye az új iskola fölépítése lesz, melyre saját költségén vállalkozott s a hozzá való telket már meg is vásárolta. — A szüknek bizonyult zsinagóga kiépítését szintén tervbe vették. — A hitközség életében örvendetes fordulatot jelez a kultus adó behozatala is, melylyel *Szalkai* Sándor és szalkai *Schwarz* Jakab a hitk. érdemes elnöke rendezetebb és megbízhatóbb mederbe terelték a hitközség ügyeit. — Az orsz. izr. tanítóegylet árvaháza javára mulatságot terveznek, mely *Hermann* József, a derék kezdeményező vezetőtanító és *Grünbaum* M. főrabbi buzgalma folytán sikerülni ígérkezik. — Végül a legutóbbi választmányi gyűlésen elhatározták, hogy a király születésnapját ezentul minden évben magyar zsinagógai szónoklattal ünneplik.

— **A m. kir. opera kéziratbiráló bizottságába**, mely *Zichy* Géza gróf intendáns elnöklete alatt 4 tagból áll: meghívták *Beer* Ágostont, a P. L. jeles zeneműkritikusát is.

— **A kereskedők menháza javára** újabban gárdonyi *Neumann* Frigyes 300 frtot és *Eisler* Ferencz 100 frtot adományozott.

— **»Ismerőseim»** lesz a czime egy f év szeptember havában megjelenő novella-kötetnek, melyet *Gonda* Dezső, az a ritka tehetségű fiatal író munkatársunk bocsájt a nagy közönség rendelkezésére. A 10 ivre terjedő kötetben 10-12 rajz és elbeszélés talál helyet, melyeknek értékét *Angyalffy* Erzs. k. a. párisi jeles magyar festőné rajzai még emelni fogják. — Az Athenéum kiadásában megjelenő kötetre a szerző lakására (Budapest, Rökk-Szilárd utca 10) küldött 1 frt 20 krral lehet előfizetni.

— **Joáchin és Bóaz** című füzetkével egészítette ki *Steiner* Ignác az «Ivri Anonchi» cz. művét. A 4 ivnyi terjedelmű munka a «Salamon előcsarnokában állott két oszlop symbolikus neveinek értelmének és jelentésének, sok gonddal nagy forrás-tanulmányokkal folyékony magyarsággal ismertet, s végén közli a német nyelven is megjelent »Ivri Anochi« cz. tanulmányt. A Léván megjelent füzetke rászolgál a szakkörök figyelmére.

Külföldi hírek

— **Zsidó jótékonyág.** Newyorkból jelentik, hogy *Weil* Jónás gyűjtést indított egy új kórház javára. Az eredmény csakhamar 40,000 dollár képében mutatkozott, melyekhez a kezdeményezője egymaga 10,000 dollárral járult. A kórház helyét a felső városrészben megvásárolták s *Weil* itt is bebizonyította bőkezűségét, amennyiben a kiszemelt helylyel szomszédos 12 üres telket átengedte czéljaira. Az épületnek homlokzata 100 méter hosszú és magassága 80 méter lesz. A készülő 80 szobában 4-500 betegnek jut hely még pedig *felekezeti különbségre való tekintet nélkül*

— **Szép hivatal.** Párisból jelentik, hogy *Bloch* A-t, az izr. conszistorium tagját, a felebbviteli törvényszék ügyészégi elnökévé nevezték ki.

— **A lemergi rabbiszékre** dr. *Caro* J. pilseni rabbit választották meg — ki a választást el is fogadta és ősszel lép új hivatalába.

— **Kitüntetések.** A német császár *Pflaum* Sándor nemesített litk. keresk. ügyi tanácsost a Frigyesrend I. oszt. érdemjelével tüntette ki. — A perzsasah — mint Londonból jelentik — *Marks* Harry H.-nak az oroszlan és naprend II. oszt. érdemjelét adományozta.

— **A bécsi anti-antiszemita egylet** *Leitenberger* bárónál f. hó 18-án gyűlést tartott, melyen a belépésre való felhívást és az egylet alapszabály-tervezetét mutatták be. Az egyletre való belépésüket újabban bejelentették: *Metternich* Paula hgnő, *Wilczek* János gr. *Ebner-Eschenbach* br. és neje, *Carneri* lovag, *Kinski* Arthur gróf, *Haase* superintendans reichsrathi képviselő, *Albert* udvari tanácsos, egyetemi tanár, — *Haase* superintendens, kinek a zsidókkal szemben való magatartásáról nem egyszer nyílt alkalmunk megemlékezni, belépését igen szép levélben jelentette be, melyből adjuk a kö-

vetkezőket: Tagokban nem lesz hiány, mert aki a kultúra, az általános emberszeretet és a szabadság oldalán áll, annak meg kell vívnia az irányzattal, mely a gyűlöletet írja lobogóira, a polgártársak egy sokrabeccsülendő egész kategóriáját ki akarja zárni az államjogilag biztosított szabadságok élvezetéből, a barbarizmus telé terel és elég szemérmetlen, hogy aljasságaival a nyílt pácra lép. Az ilyen társaságelleni harcra — nem megterésből — méltóztassanak engem is tagul bejegyezni»

— **Dr. Schliemann utódjává** dr. Waldsteint neveztek ki, aki Newyorki születésű zsidó.

— **Sveizből.** Bern és Aargau kantonok állatvédő egyesületei a szövetségtanácstól az állatok rituális lemészésének eltávolítását sürgették. A nagy fontosságú kérdés — mint Baseltől jelentik 13-iki kelettel, — a szövetségtanács állandó bizottságának határozata folytán, mely az állatvédők kérvényét tárgyalásra nem ajánlta, lekerült a napirendről.

— **A szent földről.** Jeruzsálemben a zsidók mostanában társaságokat alapítanak ház és földvétel és bortermelés czéljából. A telkek ára nagyon megrágult, s értékük emelkedése ezutánra még inkább várható, mert tömeges bevándorlások vannak kilátásba helyezve. A szentföldi gyarmatokon régen folyik a munka. Risón Leczionban már megnyesték a szőlőtökeket s nemsokára elültetik a jobb fajta vesszőket is. »Rechovoz«-ban 10000-nél több tőkét ültettek el. Gedérában is hozzáálltak már a munkához és a még távollevő gyarmatosok helyett néhány helyben lévő család ültette el a 120,000 venyigét. Rechovoszban a zsidó munkások számára olesó konyhát nyitottak, melynek fentartásánál számítanak a tehetősebb hit-rokonok támogatására.

— **A berlini** »Lehranstalt für die Wissenschaft des Judenthums« mult 9-ik évi jelentésében elmondja, hogy kiadásai 22,733 márkára rugtak és vagyona 132,496 márkára emelkedett. Az ösztöndíj pénztár javára 4830 marka folyt be. Az intézetnek a téli semester végén 35 hallgatója volt. 21 német, 9 osztrák és magyar és 5 orosz. A rabbivizsgát ez évben egy hallgatója állotta meg.

— **Meyrbeer születésnapjának 100-ik évfordulójára** (szeptember 5-én) a berlini kir. operában a hírneves zeneszerzőnek legjobb operáiból egy ciklust fognak színrehozni. Tervbe vannak véve: A próféta, Ördög Róbert, A hugenották és Az afrikai nő.

— **Az angol királyné** Grasseban való időzésekor tudvalevőleg a párisi *Rothschild* bárónő palotájában lakott. Onnan visszatértében utba ejtette Párist és a bárónőnek brillánsokba foglalt arczképével diszített karkötőt ajándékozott. A grassei *Rothschild*-palota parkjában a királyi vendég ott időzésének örök emlékére fát ültettek.

— **Bles Dávid,** az ismert hollandi festő, folyó évi szeptember hóban ünnepli születésének 70-ik évfordulóját. Tiszteletű ez alkalomból a nemzet nagyjai-

nak csarnokában, felállítandó márvány mellszobrával akarják érdemeit méltatni.

— **A boroszlói rabbiszékre** dr. Löw és dr. Kaufmann magyar jelölteken kívül dr. *Guttman* hildesheimi, dr. *Rippner* glogaui dr. *Schwarz* karlsruhei és dr. *Ziemlich* nürnbergi rabbikat is emlegetik.

— **A charlottenburgi műszaki főiskola** hallgatói, egy diákgyűlés eredményeként az iránt kérvényeztek a közoktatásügyi miniszternél, hogy a külföldi hallgatókat csak az övékével egyenlő előképzettség igazolása után fogadják be az intézetbe. A kérvény ele főként az orosz tanulók ellen irányult, kiknek legnagyobb része zsidó. — A kérvényre — mint Berlinből jelentik — immár megérkezett a válasz, melyet a charlottenburgi diákok nem lesznek az ablakba mert elutasító.

— **Egy regény vége Tangerben.** Fez fővárosnak közelében rajtakaptak egy mór nőt meg egy zsidót, amint csókolóznak és ölelkeztek. A fanatikus brannert törzsbeliek elfogták és a kaid elé cipelték a szeretkezőket. A kaid mindkettőt fejvesztésre és törzsük elégetésére ítélte. Hasztalan könyörögtek, rimázkodtak az elítéltek. A bíró rendeletéből a zsidón néhány maurnak kellett az ítéletet végrchajtani, amit a vad hordák gunynyal és inzultusokkal meg is cselekedtek. A maur nő kivégzését pedig a zsidóknak hagyták meg. Hogy a zsidók ezt végrehajtani nem akarták, a nekik szánt munkát is elvégezték a maurok a zsidó negyedben. Büntetésből azonban ráparancsoltak a zsidókra, hogy már most darabolják föl a maur nő hulláját s úgy égessék el. Ilyen megoldást még a legelvadultabb fantázia is alig talált ki.

— **Két antisemita városi képviselő választásának** megsemmisítését ajánlja Bécs város tanácsa. Az egyiknél az a hiba esett, hogy kedvéért a holtakat is feltámasztották szavazni, a másiknál pedig mindössze egy emberben nyilvánult meg a tulságos bizalom, aki az egy szavazattal kisebbségben maradt ellenjelölttel szemben alighanem eféle »jó aquisitio« volt. Ugy látszik, az antisemiták egén is beüt néha a menydörgős menykő.

— **»Estrella roya«** vörös csillag a czime egy 3 felvonásos drámának, melyet Madridban hoztak színre. Szerzője don *Fernandez Bregon*. A nagy hatással adott szindarab tárgya a zsidóknak Portugáliából való kiűzetése körül forog és élénk, megrendítő színekkel esetenli a don Manuel áralkodása idejében kiűzött zsidók sorsát.

— **Baccalaureatus.** Adelaideből (déli Ausztrália) jelentik, hogy az ottani egyetemen a baccalaureatus díjat *Salamon Zsuzsanna*, az izr. hitközség elnökének leánya nyerte el.

Fogorvos Barna Budapest, IV. kerület, várczi-utca 24. szám. Rendel 9—5 óráig.

— Nyilvános köszönet. Dr. Braun Fülöp bulyi (Szabolcsmegye) orvosnak Mariska nevű leánya f. hó 4-én a fővárosban, hol a zsidó kórházban volt gyógyítás végett 15 éves korában jobb létre szenderült. A fésző bimbót szüleinek határtalan gyászára tüdőgyulladás vitte az örök nyugalom honába. — A gyászoló szülők dr. Braun Fülöp és neje sz. Friedland Berta lapunk útján mondanak szívük mélyéből fakadó nyilvános köszönetet dr. Stiller tanár dr. Adler és dr. Pollák zsidó kórházi orvosoknak, a szeriettel teljes gyógykezelésért, ugyszintén Mandel felügyelőnek és Schenk gondnoknak, a jó bánásmódot, melyben a zsidó kórházban gyermeküket részesítették, és elismeréssel adóznak Halász Nándor ig. tanítónak és Schreiber és Seemüller tanítóknak az oktatásért és gyengéd bánásmódjukért, melyben gyermeküket részesítették.

Katzer József

szücs-mester

udvari szállítója ő cs. és kir. fensége József főherczegnek.

Legnagyobb megóvási intézet Magyarországon.

(alapított) Budapest, Ó-utca 44. sz. (1856)

Megóvási díjak árszabása

az egész idényre a tűz elleni biztosítás beszámításával:

Uri uti bundák	1.50-tól	2.50-ig
» uti eszmák	— .50 »	— 80 »
» lábzsák és kosár	— .40 »	1.— »
» téli kabát	1.— »	1.30 »
» nadrág és mellény	—.— »	— .60 »
Teljes szalon-öltöny	1.50 »	2.50 »
Diszmente	1.50, 2.50 »	4.— »
Ablakfüggönyök és ajtódiszitmények	1.— »	3.50 »
Sípkák	— .20 »	— .30 »
Női bundák	1.— »	2.50 »
» posztókabát és köpenyek	— .60 »	1.50 »
» bársony vagy posztóruhák	1.— »	2.50 »
Karmantyuk	— .20 »	— .60 »
Szalonszőnyegek: közönséges		
négyzögméter	— .20 »	— .30 »
szmirnai négyzögméterként	—.— »	— .42 »

Levelezőlapon történt megkeresés folytán a tárgyakat háztól magamhoz szállítatom.

Javításokat és átalakításokat azonnal vagy a nyári hónapok alatt kérem eszközölni, mivel azok fele munkaáron és legnagyobb figyelemmel teljesíttetnek; az érte járó összeg csak a tárgy elvitelekor fizetendő

 A szőnyegek kezelése gépezet nélkül történik.

Kőbányai gőztéglagyár-társulat Pesten.

Meghívás

a »Kőbányai gőztéglagyár-társulatnak Pesten« az 1891 évi május hó 30-án ülése előtt 11 órakor a társulati helyiségekben VI. ker., Andrassy-ut 12. sz. a tartandó

XII. rendes közgyűlésére.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság üzletjelentése és a fölötti határozathozatal.

2. A mérlegnek, továbbá a felügyelő-bizottság jelentésének előterjesztése és a tiszta haszon hováfordítása iránti határozathozatal.

3. Az igazgatóság 5 tagjának és a felügyelő-bizottság 3 tagjának és egy póttagnak alapszabályszerű választása. — Mely közgyűléshez a t. cz. részvényes urak a társulati alapszabályok 17. és 18. §-ához képest*) ezennel tisztelettel meghívataknak.

Budapest, 1891. május 12-én.

Az igazgatóság.

*) 17. §. A közgyűlésen csak azon részvényes vehet részt, kinek részvénye a részvénykönyvben saját nevére van bevezetve, és legkésőbb három nappal a közgyűlés előtt a társulat pénztáránál tértívny mellett letételelt

18. §. Minden részvény annak, kinek nevére szól, szavazati jogot ad, mindazonáltal egy részvényes akár saját, akár pedig távollevő részvényes nevében ötven szavazatnál többet nem bírhat.

(Utánnymat nem díjaztatik.)

Pályázat.

A pesti izr. nőegylet leányárvaházában (VII., Damjanich-utca 26) **tanítónői állás**, a mely **500** frtnyi évi fizetéssel és teljes ellátással jár, ujonnan betöltendő. Pályázók (izraeliták) tartoznak okleveles népiskolai tanítónők lenni és a torna oktatásra is képesítéssel birni. Megfelelő okmányokkal felszerelt folyamodványok az egyleti titkárságnál (VII. ker. kertész-u. 46.) **1891. június hó 15-ig** nyujtandók be. Azon folyamodók kik hasonló állásban már sikeresen működtek, elsőbbségben részesülnek.

Budapest, 1891. május hóban.

A pesti izr. nőegylet
elnöksége

Pályázat.

A kolozsvári orth. izr. hitközségnél mielőbb betöltendő és 1200 esetleg 1400 forint évi fizetéssel javadalmazott kántori állásra ezenel pályázat hirdettetik.

Pályázótól megkívántatik, hogy zeneileg képzett, kifogástalan előéletű egyén legyen és megfelelő énekkart saját költségén eltartson. Pályázni kívánók sziveskedjenek eddigi működésüket, életkorukat, valláserkölcsi magaviseletüket és családi állapotukat igazoló hiteles okmányaikkal kellően felszerelt folyamodványaikat alólirt előjárósághoz mielőbb megküldeni.

Kolozsvárt, 1891. május hó.

A kolozsvári orth. izr. hitközség előjárósága:

B u r g e r
titkár.

Fenichl Salamon
elnök.

Pályázat.

A kún-félegyházi izr. hitközségnél 700 frt évi fizetés, szabad lakás, az anyakönyvi s egyéb szokásos mellékjövedelmek, valamint a helybeli állami tanító-képezdében és városi gymnasiumban végzendő hitoktatási jövedelmek élvezésével egybekötött — f. évi szeptember 1-én betöltendő **rabbi állásra** ezenel pályázat nyittatik.

Pályázóktól megkívántatik, hogy a talmudban és az ősi hagyományos törvényekben tökéletes jártassággal, a kor igényeinek megfelelő műveltséggel, valamint a magyar és német nyelvű hitszónoklatok megtartására való képzettséggel birjanak, továbbá, hogy elismert rabbiktól képesítési bizonyítványt (דרישה) felmutathassanak és a פסקן-olást tényleg teljesítsék.

A megválasztandó rabbi kötelessége leend a rabbi- és anyakönyvvezetői teendők mellett az izr. elemi iskola feletti felügyelet gyakorlása.

Pályázni kívánó rabbi urak felkéretnek, kellően felszerelt kérvényeiket, a kor és családi állapot feltüntetése mellett legkésőbb f. é. július 1-éig alólírott elnökséghez czimezve beküldeni.

Próba-szónoklatra csak a meghívottak engedtetnek és az utiköltség csakis a megválasztottnak fog megtérítettetni.

Kún-Félegyháza, 1891. május 1-én.

Geller Sámuel
hitk. jegyző.

Lederer Sándor
hitk. elnök.

Pályázat.

A kúnszentmártoni aut. orth. izr. hitközségben betöltendő rabbi helyettesi állásra, melyre reflektálónak anyakönyvvezetőnek kitünő előimádkozónak, שוהם ובורק קורא מוהל -nak és פסקן-nak, ezenel pályázat hirdettetik. Évi fizetése az anyakönyvek vezetéseért 300 forint, a többi funktiókért 200 frt, szabad lakás és a szokásos mellékjövedelmek.

Az ezekre elismert rabbiktól képesített, az ősi hagyományos törvényekben és talmudban kitünő jártasságu és a kor kívánalmainak megfelelő tudományos műveltségű pályázó rabbi helyettes urak felkéretnek, pályázatukat, képzettség, esetleg eddigi működés, kor és családi viszonyokat feltüntető iratok csatolása mellett, — f. évi junius hó 15-ig alulírt elnökhöz beküldeni.

A választás meghívás következtében tartandó próbaelőadás után fog megtartatni; az utiköltségek csakis a megválasztottnak térítettnek meg.

Az állás f. évi szeptember 1-én foglalandó el.

Kúnszentmártonban (J.-N.-K.-Szolnok m.) 1891. május hó 19-én.

Winternitz Ferencz
hitk. jegyző.

Gunsz Adolf
hitk. elnök

Pályázat.

A czeplédi izr. hitközségnél üresedésben lévő előimádkozói állásra, mely állás javadalmazása 400 frt évi fizetés, szabad lakás, fél séchita és egyéb szokásos mellékjövedelem, ezenel pályázat nyittatik.

Pályázóktól megkívántatik, hogy jó előimádkozók שוהם ובורק és קורה legyenek. Előnyben részesülnek azok, akik kántor mellett segédkezni képesek. Pályázati kérvények, a melyhez képesség, eddigi működés, valláserkölcsi élet és a családi viszonyokat feltüntető bizonyítványok melléklendők, f. évi junius hó 1-ig az alólírott elnökséghez küldendők. — A később beérkezett kérvények figyelembe vétetni nem fognak.

Próbaelőimádkozásra csakis a meghívottak fognak bocsáttatni. Az állomás f. évi augusztus hó végén, esetleg október hó 1-én foglalandó el.

Az előjáróság által a viszonyokhoz mért utiköltség csakis a megválasztottnak fog megtérítettetni.

Czepléden, 1891. évi május hó 4-én.

Ransburg Adolf
hitk. jegyző

Vágnadi Dávid
hitk. elnök.

Pályázat.

A tamási-i (Tolna m.) izr. hitközségnél f. év szeptember hó 1-én betöltendő 1-ső kántori állásra — melylyel a שוהם ובירק וקורא és paszkenér állás is egybekapcsolva van, ezennel pályázat hirdettelik.

Pályázóktól megkivántatik, hogy erőteljes hanggal birjanak, képesítéseik elismert tekintélyektől legyenek, s hogy kellően felszerelt folyamodványaikat, feltüntetve eddigi működésüket, családi állapotukat, életkort, valláserkölcsi magaviseletüket igazoló bizonyítványaikkal f. évi június hó 15-ig alólirott hitközség előljáróságához küldjék be.

Évi fizetés 400-450 frt. 12 havi előleges részletekben fizetve, szabad lakas, mely áll 2 szobából, konyha, kamara, és pinczéből, fél sechita, mely 75 frtért megváltatik, a szokásos mellékjövendelmek fele részben.

Próbaelődímadkozásra csakis a meghívottak jelenhetnek meg. Uti és költözködési költségek csak a megválasztottnak térítettnek meg még pedig 40 frtig.

Énekkar kíséret melletti éneklésre képes, előnyben részesül, ugyszintén מודל

Tamási (Tolna m.) 1891. május 7.

Hirsch Ignác

Pályázat.

Az ungvári izr. congr. hitközségben üresedésbe jött — és nyomban elfoglalható — másod kántori עופת שוהם וקורא egyházi teendőikkel összekötött állásra ezennel pályázat hirdettelik.

Évi fizetés 300 frt készpénz, és szárnyasok metszése után mintegy 100 forintra menő mellékjövendelem.

Próba előadásra csak erre külön meghívottak bocsáttatnak, és 20 frtot túl nem haladható utazási és költözési költségek csak a megválasztottnak fognak megtérítetni.

Képzettségi, életkor, családi viszonyok és eddigi működést igazoló (eredeti) bizonyítványokkal felszerelt pályázati kérvények, az alulírt elnökséghez küldendők be.

Ungvárt, 1891. évi május hóban.

Szenczer Henrik

hitk. elnök

Ifj. KOHN TESTVÉREK

ódonkönyvkereskedők.

Budapest, Váczi körút 32.

Ajánlják a következő könyveket: Dr Ludwig Philippson: Allgemeine Zeitung des Judenthums, 3 évfolyam (1838-39-40) kötete 5 frt. — Dr. Julius S. Spigler: Geschichte, der Philosophie des Judenthums, 2 frt. — Wolf Neuman: Geschichte der Juden, 80 kr. — Prof. Dr. Dávid Kaufmann: Die letzte Vertreibung der Juden, 1 frt 40 kr. — Graetz: Geschichte der Juden, 2 frt. Különösen a kántor uraknak ajánlják a Weiss Jakab (Warschó) zenészeti zsingagógai könyvtárát אוצר שירי ישראל, kötete 2 frt 50 kr. — Ezen kívül bármily nemű tudományos és szépirodalmi könyvek kaphatók.

Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

GERSTL KÁROLY

Kárpitos és diszitő.

VI, ANDRÁSSY-UT 21,

szőnyegek és függönyök tisztítására és megóvására olcsó árak mellett vállalkozik. Továbbá párnázott butorok molytól való megtisztítására jótállás mellett.

Teljes bebutorozás a legjutányosabb árakon.

Univ. Med. Dr. RENNER

vizgyógyintézete

Budapest, VII. kerület, Valero-utcza 4. sz.

Az intézet (mely 18 év óta fennáll) a Hidrotherapia minden modern eszközeivel van ellátva és szakszerű kezelés mellett ugyanott sikerrel gyógyíthatók:

1. A legkülönbélebb idegbajok: Hysteria, Hypochondria, Melancholia, álmatlanság stb.
2. Vérkeringési zavarok: szédülés, vértorlódás, vérszegénység, hószám-zavarok stb.
3. Az emésztési szervek betegségei: gyomorbélhurut, székrekedés, a belek renyhessége, puffadtsága, hasbelipangása stb.
4. Rheuma bajok és általános gyengeségek

Benlakók és bejárók felvétetnek.

TELEFON

Lipiki jódfürdő

(Slavoniában)

Pakratz-Lipik (Déli vasut)

Okocsán magyar királyi államvasutak

Egyetlen meleg jódhőforrás a kontinensen, 64° Celsius állandó hőmérsékkel. Hegyek által védett, enyhe égélj.

Anyári idény tartama; április-október.

A tiszta hamisítatlan lipiki jódhőfürdők ajánlatosak a nyakharták minden hurutos bántalmainál, mindennemű csuzos s köszvényes bajnál, mirigy- és vérbetegségeknél, görvélykór- nál, csonthántalmaknál stb.

Mint fürdőorvos *Dr. Marschalko Tamás* működik.

Kiterjedt árnyékos park, gazdagon berendezett fürdőhelyiségek, porcellán-, márvány-, kőfürdőkkel stb., stb., tiszta ásványvizzel töltött társasfürdő izzasztó- kamarákkal; kitűnő gyógyzene, fedett sétány, olvasó- s zongoraterem, jó étkezés egy új vendéglős vezetése alatt, sokféle szórakozás. A déli vasuton menet- és tér- tijegek 33% árleengedéssel. A m. kir. államvasutakon zóna-tarifa. Prospectus felvilágosítással szolgál a

lipiki fürdőigazgatóság.

A lipiki jódviz szétküldése

az igazgatóság részéről szakadtatlanul történik, friss töltésű li- piki jódviz állandóan kapható **ÉDESKUTY I.** cs. és k. és szerb. kir. udv. ásványvizszállítónál és az osztrák-magyar monarchia összes ásványvizkereskedésében valamint a nagyobb gyógytá- rakban és fűszerkereskedésekben

MATTONI ERZSÉBET SÓSFÜRDŐJE

gyógyhely BUDAPESTEN, (Budán).

Idény május 1-től szeptember 30-ig.

Kiváló gyógyhatással bír

női bajokban és altesti bántalmakban

Rendelő orvos: dr. BRUCK J. közegészségügyi tanácsos
[vigadó-tér 1. sz.]

Egészséges fekvés. — jutányos lakások, — jó vendéglő

Pontos közlekedés a társaskocsikon reggeli 5 órától kezdve.

Allomási hely: Ferencz József-tér, a régi Lloyd-
épület közelében.

Törvényesen védve.

Excelsior kávé

(pörkölt szemes kávé)

saját módszer szerint gőz-kávépörköldékben pörköltve okvetlenül a **legjobb** kávé és felül-
mulja az eddig ismert minőségeket. Kapható 5.
2. 1. ½ és ¼ kgos csomagokban. A legfinomabb
(00 sz.) minőség ára 2 frt 40 kr a finomnak
(0 sz.) 2 frt 20 kr. különként.

Elárusítóknak az **Excelsior kávé**t megfe-
lelően olcsóbban számítjuk.

Wertheimer és Frankl

Budapest V. nagy korona utca.

Törvényesen védve.

TELEFON FELTALÁLÓK!

Uj találmányokra

kieszközi es érié-

kesit minden

államban.

védjegyek, min-

ták és mustrák be-

lajstromozását eszközi

BERGL SÁNDOR

első budapesti szabad. és műszaki irodája

Budapest, VI., Andrásy-ut 30.

SCHLICK-féle vasöntöde- és gépgyár-részvénytársaság BUDAPESTEN:

Gyár és központi iroda: VI., külső váci-ut 1696/90. Városi iroda és raktár: VI. Podmaniczky-utca 14.

Ajánlja kitűnő szerkezetű

gőzmozgonyait és gőzcséplő-készleteit.

járgánycséplő-gépeit s gabona-tisztító rostait.

Szab. Schlick-féle kettős és hármas-vasú ekéit, mélyítő ekéit, eredeti Schlick- és Vidats-féle egyvasú ekéit, talaj-
mivelő eszközeit. Készít továbbá legújabb rendszerű s rendkívül czélszerű szerkezetű

szab. Schlick-féle „HALADÁS” és Balance Drill sorbavető gépeket,

készletben vannak: *szecskavágók, répavágók, répapázók, tengeri-morzsolók, csöves tengeri-darálók,*
szab. JÓKAY-féle

„Hungária” daráló-gépek, őrlő malmok, szállítható mezői vasutak, olajmalom kellékek, ered. amerikai kéve-
kötő és marokrakó-arató-gépek és fókaszáló-gépek.

Legolcsóbb árak. — Előnyös fizetési feltételek,

Arjegyzekek kívánatra ingyen és bérmentve.

15 tétel.

A zsidó erkölcstan alapelvei.

A mit nem akarsz, hogy veled tegyenek, azt ne tedd embertársaddal sem ; — ez az egész törvény, a többi ennek csak magyarázata.

Hillel

III.

A zsidó tan megköveteli, hogy embertársunk életét, egészségét, erejét, tulajdonát megbecsüljük.

Tiltja ennélfogva, hogy akár erőszak, akár ravaszság, vagy bármely igaztalan uton embertársunkban kárt tegyünk, birtokától megfosszuk, vagy hogy az ellene irányuló alávaló támadásokkal szemben védelmére ne keljünk.

Bizonylatok.

Ne ölj!

Mózes II. k. 20. f. 13. v.

Ha így szól hozzád valaki: ölj, különben téged öllek meg: ölesd meg inkább magadat, semhogy te onts ártatlan vért.

Talmud (Szanhedrin traktatusa) 74. lap a.

Vétkes vagy már akkor is, ha embertársadra kezdet emeltél, hogy megüssed, ha mindjárt meg nem is bántottad.

Talmud (Szanhedrin traktatusa) 59. lap b.

Embertársadat el ne nyomd és tulajdonától meg ne fosszad.

Mózes III. k. 19. f. 13.

Felebarátod birtokát véd meg akár csak a magadét.

Pirke Aboth II, 17.

Ne lopjatok, ne hazudjatok, és ne vezesse félre egyiketek a másikát.

Mózes III. k. 19. f. 11. v.

Meg ne rövidítetek senkit, adjátok vissza a megszorultnak zálogát, zsákmányból részt ne kérjetelek, adjátok kenyeret az éhezőnek, takarót a ruhátlanoknak.

Ezekiel 18. f. 7. v.

A ki másnak vermet ás, maga esik bele, arra esik vissza a kő, a ki másra dobtá.

Salamon példabeszédei 26. f. 27. v.

Ki kölcsön kér, de vissza nem fizet, az elvetemedett. Az igazságos kegyes és adakozó.

Zsolt. 37. f. 21. v.

Tul ne lépd a határokat, az árvák mezeibe be ne hatolj.

Salamon példabeszédei 23. f. 10. v.

Inkább kevesebbet igazságosan, mint sokat igaztalan uton.

Salamon példabeszédei 16. f. 8. v.

Ne maradj tétlen, mikor embertársad élete veszélyben forog.

Mózes III. k. 19. f. 16. v.

IV.

A zsidó tan megköveteli, hogy embertársunk becsülete ép oly drága legyen előttünk, mint a saját magunké.

**Tiltja ennélfogva, hogy roszakaratu híresztelések által embertársunkat lealacos-
o.**

A vallás.

I.

A kis Eszतिकének egy hét óta nem volt maradása. A papa megígérte neki, hogy a mamával együtt jövő szerdán elutazhatik majd Szógyénbe nagyanyához.

És egy hét óta folyvást Szógyénról locsogott a kis apróság, a szógyéni nagymamáról, annak szép galambjairól meg kis nyulairól, melyeket ugyan még sohasem látott, de annyiszor emlegették előtte, hogy már valamennyit ismerte.

A szomszédék kis Malvinkája bizony — szó a mi szó — már irigykedett is Eszterkére és titokban ő is egy szógyéni nagymama után epekedett, a kinek szintén vannak galambjai és fehér, selyemszörű tengeri nyulai, melyek olyan fürgén tudnak szaladni és nagy füleiket olyan nevetségesen tudják mozgatni.

Végre nagy sokára eljött a szerda is, az a nehezen várt szerda, melyről a kis Eszter el nem tudta képzelni, hol késhetett olyan sokáig. Vasárnap, hétfő, kedd, mind hamarabb jött el s a türelmetlen leányka bizony ki nem tudta találni, miért nem jön előbb az a szerda, mikor ő ezen a napon akar utazni. Szerencsére keddre már csakugyan szerda következett és ez véget vetett az ő kalendáriumos töprengéseinek.

Jókor keltek, becsomagoltak mindent és mikorra Eszter megreggelizett, előállott a kocsi is.

A kis leány átfutott a szomszédba, bucsut venni Malvinától, kinél új batiszt ruhája a nagy plissé-fodrokkal nem csekély feltűnést keltett. A mi a bucsut illeti, hát biz az nem volt valami nagyon érzékeny, de sőt inkább kedélyes. Ügyetlenül ölelték meg egymást, iparkodtak ajkaikat fölfedezni, ami nagy nehezen sikerült is nekik. Eszterke megígérte, hogy hoz majd Malvinkának kis galambot meg kis nyulat és — elváltak.

II.

Eszterke nagyon boldog volt, mikor a kocsi ruganyos ülésén édes mamája mellett helyet foglalhatott és a kocsi elrobogott. Hát még mikor a gőzösre ült és az zakatolva röpült szebbnél szebb tájakon át!

A zöld mezők, lombos erdők, kövér páston legelő báránycák még mind újság voltak a négy éves kis bébének, a ki a fővárosban születvén, még sohasem látta isten nagy szabad természetét.

Ott állott a vagon ablakában s szakadatlanul kérdésekkel ostromolta az édes mamát.

— Mi az a nad csomó ott?

— Széna, kedves leányom.

— Mi az a széna?

— Fű.

— Miből lesz a fű?

— Terem.

nyítsuk, hogy gunyolódás, megszegyenítés által megbántssuk.*Bizonylatok:*

Becsülésre csak az tehet szert, ki megbecsüli az embereket.

Pirke Aboth IV. 1.

Barátod becsülete a te saját becsületed.

Pirke Aboth II. 15

Inkább türd, hogy tüzes katlanba vessenek, sem hogy felebarátodat nyilvánosan megszegyenítsed.

Talmud (Berachóth traktatusa) 43. b.

Gonosz, ki embertársát megveti.

Salamon példabeszédei 14. f. v.

Balga az, ki felebarátját gyalázza; okos ember hallgat.

Salamon példabeszédei 12. f. 11. v.

Jó oldaláról íteld meg az embert.

Pirke Aboth I. 6.

Megvetem azt, ki felebarátját titokban rágalmazza; a gögös tekintetűt, a dölyfös szivűt meg nem tűrhetem.

Zsolt. 101. 5. v.

Vérét ontottad annak, kit nyilvánosan megszegyenítettél.

Talmud (Baba Meczia traktatusa) 58 lap b.

Inkább megszegyenítsenek engemet, sem hogy én szégyenítsek meg másokat.

Talmud (Szanhedrin traktatusa) 49. lap a.

Hajszályninak tekintsd a sértő szót, melylyel mások megbántottak, de hatalmas hegy gyanánt tünék fel előtted a bántó nyilatkozat, melylyel mások-

nak okoztál fájdalmat. Sietve siess, hogy felebarátodat megbékítsed.

Derech-Erecz-Zutta 1.

Akárhányszor fájdalmasabban érint a szóbeli bántalom, mint a vagyonbeli károsítás.

Talmud (Baba- Meczia) 58. b.

Teremtőjét káromolja, ki a szegényt gúnyolja. A kárörvendező sem marad büntetlenül.

Salamon példabeszédei 17 f. 5. v.

Inkább ne adj, semhogy úgy adj, hogy a szegényt adományod megsértse.

Talmud (Szanhedrin traktatusa 45. lap a. — és

Chagiga traktatusai 5. l. a.

Be ne áruld a szolgát gazdájánál.

Salamon példabeszédei 37, 10.

(Folytatása következik.)

Zsidó magyar írók és tudósok.

Szerkeszti és írja: dr. Feleki Sándor.

XXIV.

Hevesi József.

Nem mondhatjuk, hogy a magyar elbeszélő irodalomnak kevés művelője volna hazánkban. De annál jogosabb a panasz, hogy elbeszélőink nagy része nem eredeti, hanem a külföldi s főleg a francia irodalomból vett példák után indul, csak hogy sokkal kevesebb tehetséggel, szellemmel, de annál több szellemtelenséggel. Egy másik részök a régen mult idők íróit veszi mintaképül, nem tekintve a szereplők lelki állapotát, az okozati összefüggést, a logikát s csak az érzélgős kedélyekre óhajt hatni.

- Mitoj tejem?
- Mindig.
- Ünnepen is tejem?
- Hallgas már, te kis csacska!

Eszterke azonban nem hallgatott.

Folytatta kérdezősködéseit, míg csak Szógyénre nem értek.

Itt már várta őket a nagymama, ki kebelére szoritotta, össze-visszacsókolta kis unokáját, a kit az ő ragyogó csillagának nevezett és kitűnő vajas pogácsával kínált meg.

III.

Több hét mult el

Eszterke már egészen otthon érezte magát a gabombok és nyulak között, mikor a kis mama a hazatérést kezdte emlegetni.

A leányka eleinte hallani sem akart róla, csak mikor az édes papát hozták előtte szóba, szállta meg kis szivét a honvágy.

Aztán meg a Malvinkát is szerette volna már látni.

Mert nem feledkezett ám meg kis játszótársáról sem és kis fehér nyulat vitt magával az ő számára. Sima, selymes volt a szőre, a szeme vörös, mint a tűz. Hát még a füleit milyen bohón tudta ránczizálni! Most az egyiket le, a másikat föl; majd meg lekonyította mind a kettőt vagy pedig felhegyezte őket, mint a jóvérű paripa.

Hogy fog majd ennek örülni Malvin!

Jaj, csak már átadhatná!

Igazán alig várta most már, hogy otthon lehessen galambjaival és Malvinka kis nyulaeskájával.

IV.

Apjának csókja még ott égett ajakán, mikor már a Malvinkáék ajtaja előtt állott.

A nyulat szépen hátra tette, hogy játszótársa ne vegye mindjárt észre, milyen öröm vár rá.

Mint hogy két kezeckéje a nyullal volt elfoglalva, lábával dörömbölt az ajtón. Meg is nyílt ez nemskára, de csak félig.

Malvinka kidugta kis göndör fejét s mikor Eszterkét megpillantotta, lebigeszté ajkait s így szólt:

— Ne dele ide!

— Miért? kérdé Eszterke, ki erre a fogadtatásra nem volt elkészülve.

— Hát azéjt, mejt a mama azt mondta, hod te — zsidó lány vad.

V.

Erre a szörnyü vádra a kis Eszter nem volt elkészülve. Szegényke annyira elrémült hallatára, hogy kiejté kezéből a rejtegetett nyulat, mely szintén ijedten menekült el apró kis lábaival s bohókás nagy füleivel.

Hevesi József.

Azok sorából, kiket a nagy közönség s a kritika már évek óta első helyen említ hazai novellistáink között, *Hevesi* Józsefet mutatjuk be ez alkalommal olvasóinknak. Talán alig van elbeszélő hazánkban, kinek műveiben annyira melegen érző lélek nyilatkoznék meg, mint Hevesiében. Finoman érző lelkének egész nemessége tükröződik vissza gyönyörű elbeszéléseiben, melyekkel már évek előtt meghódította a magyar olvasó közönséget. Minden egyes novellája egy nagy gonddal és kiváló szellemességgel kidolgozott kis mű, melyen meglátszik, hogy szerzője az életet, annak küzdelmeit viszontagságait nemcsak látta, de átélte és át is érezte. Csak a *Hamis gyémántok* és az *Apró történetek* című novella köteteire hivatkozom, melyeknél szellemesebb, meghatóbb és mesteribb elbeszélések aligha jelentek meg újabb hazai irodalmunkban. S Hevesi e mellett minden ízében magyar író. Nem nyúl idegen tárgyak után nem utánozza a külföldi elbeszélőket és soha nem ir olyast, a mi egész valóját, lelkét meg nem hatná. Munkái nemcsak finom szellemességök, de pompás magyar nyelvezetük s kerekedségük által is kiválnak. A ki valaha Hevesi elbeszéléseit olvasta, az mindig élvezettel és elragadtatással fog e mesteri kidolgozásokra visszaemlékezni s nem túloz a Pesti Napló, midőn Hevesit a magyar Daudet Alfonznak kereszteli el.

Hevesi József igazi költői lélek. Ő az élet küzdelmeiben nem tanult meg mást mint szeretni. Ez a szeretet vonul végig munkáin is. Remekül érti, mint kell kiszínezni alakjainak nemes oldalait, mint kell bevonni azokat az idealismus tiszta zománczával. Mindegyik elbeszélése egy gyönyörű, megható költemény — prózában.

Hevesi nemcsak a novella-irodalom, de a színműírás terén is szép sikereket vívott ki. Műveit a nemzeti színház és népszínház deszkáin adták elő s úgy a kritika, valamint a közönség is nagy tetszéssel fogadta azokat.

Szinte kiválnak és nem eléggé méltányolhatók Hevesi József érdemei, melyeket a magyar irodalom terén a *Fekete Józseffel* együtt alapított *Magyar Salon* által szerzett magának. E tekintélyes havi folyóirat volt hivatva a hasonló német képes lapokat hazánkban kiszorítani s e feladatának fényesen meg is felelt. Nem túlozunk ha azt állítjuk, hogy a Magyar Salon külföldön is páratlanul áll a maga nemében. Finom ízlés, nagy gond és tapintat, pazarfényű kiállítás jellemzik mindegyik füzetét, melyben az ország legjelesebb írói szerepelnek dolgozataikkal. Valóban büszke lehet Magyarország a gyönyörű folyóiraatra, melylyel külföldi társai alig versenyezhetnek. Több mint hat év óta szerkeszti Hevesi József Fekete Józseffel egyetemben ezen előkelő színvonalon álló s nagy népszerűségnek örvendő folyóiratot, melynek mindegyik füzete magán viseli jóízlésének, finom tapintatának nyomait. Ha Hevesi egyebet sem tett volna e folyóirat megalapításán kívül, akkor is előkelő helyet foglalna el a magyar irodalomban.

Kevés írónk van, ki oly sokat írna, mint Hevesi

József. De azért mindegyik műve egy jól átgondolt, mélyen átértett, kerekded egész, mely sohasem mutatja az elhamarkodás nyomait. Az ország majdnem minden szépirodalmi lapja, valamint a napilapok egy része is közölt és közöl tőle számos elbeszélést, úgy hogy Hevesi a legkedveltebb novellisták egyike, kinek munkáit németre, francziára, oroszra is lefordítják, de mindeütt élvezettel és szeretettel olvassák.

*

Midőn e lapok szerkesztője a jeles íróhoz fordult, küldene a megírandó életrajzához adatokat, a következő levéllel válaszolt, mely legjobb bizonyítéka nemesen érző, szerető lelkének és igazán ritka szerénységének. A megható, szép sorok így hangzanak:

»Tisztelt Szerkesztő ur! Ha nem látnám, tapasztalnam, milyen ügyesen, tapintatosan szerkeszti ön az *Egyenlőséget*, megkísérletem kapacitálni, hogy saját b. lapja érdekében mondjon le arról a gondolatról, hogy abban az én érdektelen személyemmel foglalkozzék. De hát nincs jogom az ön szerkesztői dolgaiba beavatkozni és félre kell tennem szerénységemet, hogy önnek — kívánsága szerint — elmondjam életem sorát. Mint novellairó tudom, milyen részletek érdeklik az olvasót s nem fogom untatni azzal, hogy születésemről, tanulmányaimról és műveimről száraz statisztikát állítsak önnek össze. Minden embernek megvan a maga regénye. Az egyiké érdekesebb mint a másiké. De a saját életünk regénye mindenekfelett önmagunknak érdekes. — Ime az én születésemhez egész bibliai legendaszerűség fűződik. Az Izsák története kicsinyben. Szüleim tizenkét évig éltek gyermektelenül, jó módban. »Mit használ a vagyon, a jó mód» mondogatták, «ha gyermek nincs.» Együtt-létük 13-ik évében megjelentem én és — lassacskán elindult a vagyon... A szülői szeretet edes lágyságu, boldogító melege, aranyos sugara vett körül egész életemben. Nem hiszem, hogy gyermeket valaha úgy szerettek volna mint engemet. Minden lépésemet óvták, őrizték; egygették előttem az élet utait s elárasztották szívük szeretetével, gyengédségével. Sohasem felejttem el, mint cipelt engem, a beteges fiút, 7-8 éves koromban a drága jó atyám minden hajnalban a hátán a »siur«-hoz, hol felejthetetlen mesterem vezetett be a talmud rejtegyeibe. És milyen férfit az az én oktatóm, első mesterem! Mióta elkerültem kis falumból sok-sok emberrel hozott összevégetem, megfordultam a társadalom minden rétegében, államférfiak, tudósok írók, művészek, aristokraták, iparosok, milliomosok és szegény emberek társaságában; de egy sem volt képes megközelíteni az én emberi ideálot, első mesteremet — a fegyverneki saktert. Nem nevezem őt meg, mert sérteném szerénységét; de ezt az alkalmat nem akartam elhalasztani, hogy megemlékezzem róla, a legjobb emberről, akit valaha ismertem, aki engem megtanított szeretni, szeretni... Gyermekkorom édes idyllje kiterjedt egész férfikoromig. Szüleim túltettek a gyöngédség dolgában még a madarakon is. Sohasem bocsátottak szabad szárnyra. Ők küzdtek értem az élet csatáit s felfogtak minden kiméretlen csapást, melyet a sors reám akart mérni. Szegény jó atyám Jákob patriarchával egyre azt hajtotta: **נפשי קשורה בנפשי**; az ő lelke össze van fűzve az enyémmel és mikor eljött ideje annak, hogy kis tiszaparti falumat szűknek kezdtem érezni, eladták mindenüket, a régi családi házat, összekapoltak s jöttek velem a városba — ta-

nulni . . . És tanultunk . . . És megtanultuk, hogy nincs egyéb fényugara az életnek, mint a szeretet. És mert mindenkit szerettünk, minket is szerettek . . . Barátaim száma egyre szaporodott és sokan, nagyon sokan tárták felém karjaikat, hogy magukhoz öleljenek, hogy életemet megfényesítsék. Amit irtam, alkottam, elfogult szeretettel fogadták és ha zajos-sikereim nem is voltak, (nem is vágyódtam utánok) mindig meg voltam elégedve, ha azok méltányoltak, akiket szeretek. — Sohasem akartam zugó-zajgó patak lenni, mely lármásan rohan alá, hogy végre is a tengerbe vesszen. Csendes csermelyként folvik le az életem zajtalan munkában édes anyám, nőm s gyermekeim körében. És nem is félek, hogy isten áldása elforduljon tőlem, mert nagy protekcióim van a mennyekben, szegény jó atyám, akit bizonyára megkedvelt a jó isten is és az ő kedvéért vem fog elhagyni soha . . . Mert bár elköltözött tőlünk, de lelke még most is össze van forrva az enyémmel, a mienkkel . . . És ön adatokat kér tőlem szerkesztő ur, az én életemből? Hát vannak ilyen csendes zajtalan életnek adatai? Én magam is szerkesztő vagyok, kedves kollega ur, és igazán kíváncsi vagyok, hogy fogja ön az »Egyenlőség« jövő számában nagy emberré, érdemdús hitsorsossá megtenni azt, kinek egyéb életrajza nincs, mint hogy szerették és szeretett. Fogadja előre kollegiális nagy-rabecsülésemet.

Hevesi József

*

Hevesi József született 1857-ben, márczius 15-én Fegyverneken, hol atyja. Farkas, földbirtokos volt. A gymnasiumi tanulmányokat Kecskeméten végezte. Szülei rajongó szeretettel csüngtek egyetlen fiukon s azért eladták birtokukat, lemondottak a megszokott kényelemről s Kecskeméten telepedtek meg, hogy fiukkal együtt lehessenek. Egész vagyonukat, minden fáradozásukat bálványozott fiuk nevelésére, taníttatására fordították. Középiskolai tantárgyakon kívül héber tudományokkal is alaposan foglalkozott, s a talmudiskolának legszorgalmasabb tanulója lett. Még ma is széleskörű héber ismeretekkel bír.

Már mint gymnasista diák jó nevet szerzett magának Kecskeméten, ő alapította az »Ibolya-kört«, hol csinos verseivel, elbeszéléseivel aratott tetszést.

A középiskolát elvégezvén, a fővárosba jött s az egyetemre iratkozott be. Szülei nem viselhették el az elválás fájdalmait és ide is követték őt, úgy hogy Hevesi mindig családjával együtt lakott.

Mint alig husz éves ifjut már a hirlapírói pályán találjuk. Belső munkatársa volt a Közvélemény-nek, a Függetlenségnek, a Független Hirlap-nak és a Pesti Hirlapnak.

Mint 21 éves fiatal ember már egy *Névjegyek* című önálló kötet elbeszéléssel lép fel s ezzel nevét ismertté tette széles körben. 1879-ben *Ibolyák* cím alatt egy kötet igen csinos, hangulatos verset bocsájtott közre s csak sajnálhatjuk, hogy a lantot később sarokba vetette. Ezen idő óta a szépirodalmi lapok sűrűen közöltek tőle szebbnél szebb elbeszéléseket, úgy hogy rövid idő alatt legolvasottabb elbeszélőink közé küzdötte fel magát.

Az 1880-ik évben a Magyarország és Nagyvilág hasábjain egy hosszabb regénye látott napvilágot *Igazság úján* felirattal, mely később önálló kötetben is megjelent s általános feltűnést keltett. E regényében az alsóbb zsidó néposztályt mutatja be, kiemelve azoknak nemesebb tulajdonait. Ez időtájban fordítá le *Davidet* Alfonz elbeszéléseit is *Malom alatt* címmel. 1889-ben bocsájtott közre egy kötet elbeszélést a *Hamis gyémántokat*, melyhez Fekete József szerkesztőtársasága irt előszót. Ezen elbeszéléseiben nyilatkozik meg legszebben finom szelleme, nemes, ideális lelkülete. A sajtó, valamint a közönség részéről a legnagyobb elismerésben részesültek e gyönyörű szép novellák, melyekről helyesen jegyzi meg Fekete az előszóban, hogy azok nem hamis, de igazi gyémántok s igazán nyereségei a hazai elbeszélő irodalomnak. Németre Kohut Adolf fordította le s Németországban is igen kedvező fogadtatásra találtak. Mult évben *Apró történetek* címmel egy újabb kötet jelent meg, mely méltán sorakozik az előbbi kötet mellé. Mint az előbbiben, ebben is az élet gondos megfigyelése, érdekes kompozíció s választékos, költői nyelv nyilvánul. Jelenleg a fáradhatlan író *Magyar Dekameron* címmel egy nagyobb szabású munkát szerkeszt, mely az összes élő ismertebb hazai elbeszélőktől közöl egy-egy dolgozatot.

Hevesi több lapot is alapított, melyek rövidebb-hosszabb fennállás után megszűntek. Már bevezetésünkben bővebben megemlékeztünk a *Magyar Salon* ról, eme magas színvonalon álló s hazánkban páratlan, előkelő folyóiratról, melyet 1884-ben Fekete Józseffel együtt alapított. Jelenleg is egyik szerkesztője s mind-egyik számban az ő finom izlésére és ügyességére ismerünk.

Mint színműíró is szép sikereket ért el. *Hetényi* Bélával együtt írta *A harmadik*, az *Ősz és tavasz* című egyfelvonásos színműveket, melyek úgy a nemzeti színházban, valamint a vidéki színpadokon is általános tetszést arattak. Fekete Józseffel együtt az *Éjféli után* című színművet írta, melyet szintén a nemzeti színházban adtak elő nagy sikerrel. *A lidércz* című népszínművét a népszínház deszkáin adták elő s a kritika és közönség elismeréssel és tetszéssel fogadta. Hevesi kiadója és szerkesztője a gróf *Csáky* Albinné védnöksége alatt álló Műpártoló könyvtarának, melynek kiadványai az ő jó izlésének és tapintatának nyomait viselik magukon.

Két ízben tett nagyobb utazásokat, bejárva a Keletet és Nyugatot. A szultán az Oszmanje rendjellel tüntette ki a jeles író, ki Kossuthot is két ízben meglátogatta s ki őt igen megkedvelte. Erről hozzá intézett levele is tanúságot tesz.

Már eddig is sok becses és maradandó dolgozatot nyújtott Hevesi a magyar olvasó közönségnek és még ezután is igen sokat remélünk ki nem fáradó, finom és ideális lelkére valló, szellemes tollától.